

Viltforvaltning – Dialogmøte med kommunane i Hordaland

Bergen, 5. desember 2017, Jomar Ragnhildstveit

Frammøtte deltarar

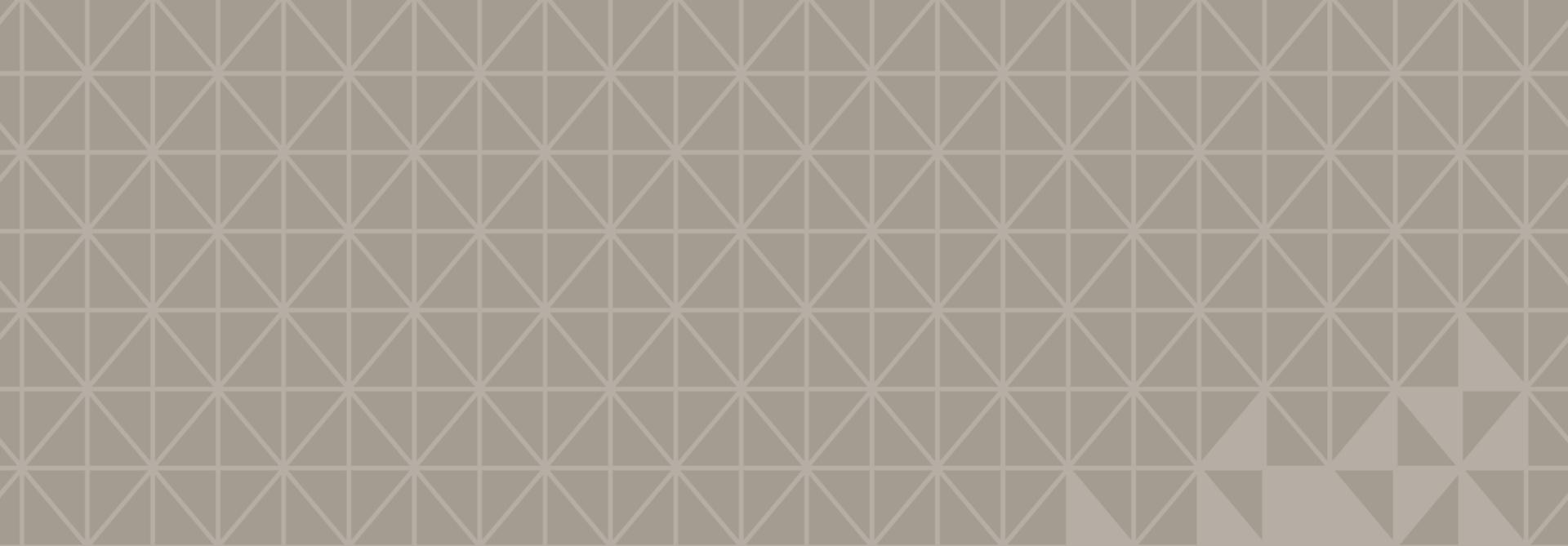
Caroline	Ertsås Christie	Bergen kommune
Målfrid	Eide	Askøy kommune
Marius	F. Knudsen	Meland kommune
Tore Henrik	Øye	Vaksdal kommune
Ottar	Myrtveit	Masfjorden kommune
Rolf Erling	Loe	Kvam herad, Ullensvang og Odda
Johan	Bergerud	Bjørnefjorden Landbrukskontor
Berit	Hallaråker	Bømlo kommune
Njål G	Slettebø	Bømlo kommune
Leiv Trygve	Varanes	Kvinnherad kommune
Inger-Lise	O. H. Sæle	Øygarden kommune
Jomar	Ragnhildstveit	Hordaland fylkeskommune

Program

<https://www.hordaland.no/hn-NO/kalender/dialogmote-om-viltforvalting/>

0915	Kaffi og uformell prat
0930	Velkomen/innleiing Oppgåver-aktørar-roller og forventningar til lokalt og regionalt nivå i hjorteviltforvaltninga Skrantesjuke
1100	Bestandsutvikling (hjort) i forhold til målet om berekraftig forvaltning – innleiing og diskusjon
1200	Lunsj
1300	-Kommunale mål for bestandsutvikling (hjort) – status -Arbeidet med etablering av bestandsplanområde for hjort 2013-2017 – status og ørme / Vegen vidare – innleiing og diskusjon
1415	Viltiltak regionalt–lokalt: Prioritering/koordinering – innleiing og diskusjon
1445	Oppsummering
1500	Slutt

Oppgåver-aktørar-roller og forventningar til lokalt og regionalt nivå i hjorteviltforvaltninga

Fylkeskommunen sine oppgåver i viltforvaltinga

Jf. Forvaltningsreforma (Innst. O. nr. 30 (2008–2009)) og forventningsbrev til fylkeskommunen for 2010

Forvaltningsreforma (frå 1.1.2010)

Oppgåver og mynde knytt til hausting av vilt vil framleis hovudsakleg ligge hos rettshavarane og kommunen. Ytterlegere delegering av oppgåver og mynde til rettshavarar og kommunen vil bli vurdert i komande lov- og forskriftsarbeid.

Overført frå fylkesmannen til fylkeskommunane:

- forvaltinga knytt til å sikre dei haustbare, ikkje trua artane av vilt
- rettleie kommunar og rettshavarar innafor ansvarsområdet
- sørge for ålmenta sin tilgang til jakt
- fordele tilskot til lokale vilttiltak frå det statlege viltfondet
- samle inn, kvalitetssikre og levere data til nasjonale databasar innafor ansvarsområdet

Forventningsbrev til fylkeskommunane frå Miljødepartementet i 2010:

FK har som planmyndighet en viktig rolle i å ta vare på viltets leveområder, samt bidra til at den kommunale forvaltningen av hjortevilt **og bever** ivaretar bestandenes og leveområdenes produktivitet og mangfold. Som del av dette er det også viktig å sikre at hjortevilt **og bever** ikke har bestandsstørrelser som medfører at disse artene forårsaker uakseptable skader og ulemper på andre samfunnsinteresser.

Forventningar til fylkeskommunen i 2018 frå KLD

Prioriterte oppgaver i forvaltning av høstbare, ikke truede viltarter:

- Utøve myndighet i samsvar med forskrifter om jakt- og fangsttider og forvaltning av hjortevilt.
- Gi kommuner og organisasjoner, bedrifter og enkeltpersoner bistand, råd og veiledning i saker om viltforvaltning.
- Stimulere til bruk av Hjorteviltportalen (www.hjortevilt.no) og sørge for at kommunene registererer fallvilt i hjorteviltregisteret.

Forvaltning av hjort, elg, rådyr – Aktørar og roller

Statlege:

- **Klima- og miljødepartementet** – Ansvar for regjeringa sin miljøpolitikk, ...
- **Miljødirektoratet** – ansvar for å lage forskrifter og rettleie i høve til desse, ...
- **Fylkesmannen** – klageinstans for kommunale vedtak og rettleiing i den samanheng
- **Statens naturoppsyn** – Rutinemessig kontroll av hjorteviltjegerar, ...

Fylkeskommunen - Regionalt ansvar for hjorteforvaltninga frå 1.1.2010.

- Rettleie og koordinere i saker vedkomande hjort, elg, rådyr
- Sjå til at kommunar samarbeider om hjorteviltforvaltninga der det er nødvendig
- Ivareta bestands- eller samfunnsmessige hensyn på et regionalt nivå

Kommunen - Stort ansvar for dei offentlege verdiane knytt til hjort

- Mange oppgåver: Vedtek målsetjingar for bestandsutvikling (pålagt frå 2012), minsteareal, godkjenner vald, tildelar fellingsløyve, rettleiing - ivaretak jaktrettshavarane sine rettar, ...

Grunneigaren (jaktrettshaver) - Har eimerett til jakt (jf. viltlova § 27), men ...

Ikkje-forvaltarar: Valdansvarleg representant, Ansvarleg jaktleder, Jegeren (nøkkelaktør)

Klage på kommunale enkeltvedtak

Fylkesmannen er klageinstans

Etter konferering med FMHO:

- Ikkje behov for eige tema på dette møtet. FM har hatt ca 20 klagesaker til behandling siste 2-3 år. Det er ikkje så veldig mange.
- Generelt: Viktig at saka er godt opplyst og viktig med god grunngjerving i kommunale enkeltvedtak, elles vanskeleg for FM å ta stilling til realitetane i klagesakene, og FM må gjerne då be om ny handsaming i kommunen. Sakene må vere så godt opplyst at FM forstår korleis kommunen har tenkt. Vanskeleg å vite dette når saka er lite opplyst og lite grunngitt.

Husk ved forvaltning av hjort og elg

- Ingen eig viltet før det er lovleg felt.
- Grunneigaren har einerett til jakt og fangst, men ...
- Kommunen skal vedta mål for utviklinga av bestandane av elg, hjort og rådyr der det er opna for jakt på arten(e). Måla skal blant anna ta omsyn til opplysningar om beitegrunnlag, bestandsutvikling, skadar på naturmangfald, jord- og skogbruk og omfanget av viltulykker på veg og bane.
- Ei av kommunen sine oppgåver er å stimulere til etablering av hensiktsmessige vald, bestandsplanområde og bestandsplanar. (Sjå kommentarar til hjorteviltforskrifta - Rettleiar M-478)
- Bruk av bestandsplan skal vere hovudregelen ved forvaltning av hjort og elg. Det er i første rekke jaktrettshavarane sitt ansvar å planlegge avskytinga i samband med bestandsplanar.

Husk ved jakt på hjort og elg vedkomande valdkonfliktar

Forskrift om forvaltning av hjortevilt

§ 9 Krav til vald for jakt på elg, hjort og rådyr

...
Jaktrettshaverne skal oppnevne en **valdansvarlig representant** som opptrer på vegne av valdet overfor kommunen.

Frå rettleiinga til denne paragrafen (jf. M-478):

«Ved jakt på elg og hjort plikter valdansvarlig representant å melde **jaktlederes** navn og adresser til kommunen før jakta starter, jf. forskrift om utøvelse av jakt, felling og fangst § 26 A. Valdansvarlig representant er ikke ansvarlig ovenfor myndighetene med hensyn til selve jaktutøvelsen. Den enkelte jeger er formelt ansvarlig for egne handlinger.»

Forskriften stiller ikke krav om at det skal utarbeides vedtekter for valdet. Av hensyn til ivaretagelse av privatrettslige forhold anbefales det likevel at vedtekter alltid utarbeides for et vald.

Husk ved jakt på hjort og elg (og rådyr) - Jaktlag og ansvarlig jaktleder

Forskrift om utøvelse av jakt, felling og fangst

§ 26a. Vilkår for å jakte hjortevilt

Jaktlag som deltar i jakt etter **elg, hjort** og bjørn skal utpeke en **ansvarlig jaktleder**. **Valdansvarlig** plikter å melde jaktleders navn og adresse til kommunen før jaktlaget starter jakta. ...

§ 23. Krav om godkjent ettersøkshund

Under jakt på **elg, hjort og rådyr**, skal **jaktlag og personer som jakter alene** ha tilgang til godkjent ettersøkshund. Fører og hund skal ha bestått godkjenningsprøve for ettersøksekvipasjer i henhold til instruks for prøving og godkjenning av ettersøksekvipasjer fastsatt av Miljødirektoratet.

Jaktleder – kan det vere nødvendig?

Frå: <http://www.hjortevilt.no/jaktleder-kan-det-vaere-nodvendig/>

For at både jaktrettshaver representert ved valdansvarlig, og offentlige myndigheter skal ha noen ansvarlige å forholde seg til, er det nødvendig med en **jaktleder**.

Det skal utpekes jaktleder når to eller flere jegere jakter sammen i hele eller deler av jaktperioden. Jaktleder behøver ikke fysisk å delta i jakten den enkelte dag, men vedkommende må ha oversikten over hvem som jakter. Hensikten er at kommunen skal få en person å forholde seg til for å formidle nyttig informasjon, varsel om skadeskyting med mer.

Det er i forskriften ikke satt noe krav til det ansvar og den myndighet som skal tillegges **jaktleder**.

Det er ikke noe krav om at jaktleder skal velges. Det er gjerne en nestleder i jaktlagene, men det er ikke meningen at vedkommende navn også skal meldes til kommunen. Ofte er det tilfeldig hvem som blir jaktleder, men når jaktlaget har utpekt en jaktleder, så har de også gitt vedkommende myndighet. En har ikke delvis tillit som jaktleder. Enten er man leder, eller så er man det ikke. Er laget misfornøyd får de velge ny leder til neste år.

Kommunal viltforvaltning – organisering

Viltnemndene var opphavleg statlege organ som skulle ivareta viltlova sine forvaltningsoppgåver på kommunenivå. I 1993 vart desse oppgåvene overført til kommunane, og det vart opp til den enkelte kommune å finne ei praktisk organisering. Nokre kommunar avvikla viltnemnda og la oppgåvene til andre kommunale organ, men mange kommunar valde å oppretthalde ei valt viltnemnd som eige utval.

Fylkesmannen fastsette minsteareal i kommunane fram t.o.m. 2001.

Administrativ/politisk oppgåvefordeling i kommunane 2017:

- Enkelte kommunar har eiga viltnemnd – eller eit breiare politisk utval (under kommunestyret) som behandler «viktige» viltsaker.
 - > Forskjellig frå kommune til kommune kva type viltsaker som vert behandla av politisk utval. Enkelte kommunar har delegert «alt» som lovleg kan delegerast til administrativt nivå. I andre kommunar vert mange viltsaker behandla av politisk utval. (I enkelte kommunar uklart kva som er delegert)
 - > Enkelte kommunar har i tillegg eit interkommunalt hjorteviltutval ([DIH](#) – 9 kommunar på Hordalandet: Rådgjevande organ som årleg skal følje med på tilstanden til hjorteviltet på Hordalandet ...).
- Viktige/«Prinsipielle» saker bør behandlast politisk, som mål for bestandsutviklinga, fastsettjing av minsteareal, ... Men godkjenning av bestandsplan med avskytingsplan?, og løyve til skadefelling?
- Viltforvaltning er ei lovpålagt oppgåve med behov for kompetent administrasjon. Viktig å motivere grunneigarsida og jobbe for å skaffe fram/bruke gode grunnlagsdata i forvaltinga – sett hjort, slaktevekter, ...).

Nasjonale mål, jf. Prop. 1 S (2017 – 2018)

2.1 Naturmangfold

Nasjonale mål:

- Økosistema skal ha god tilstand og leve økosystemtenester.
- Ingen arter og naturtypar skal utryddast, og utviklinga til truga og nær truga arter og naturtypar skal betrast.
- Eit representativt utval av norsk natur skal takast vare på for kommande generasjonar.

Strategi for forvaltning av hjortevilt

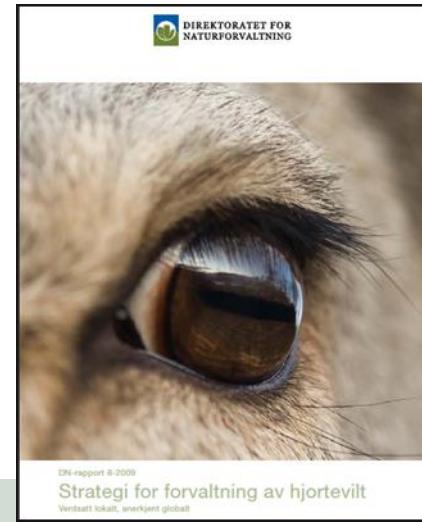
Strategien synleggjer kva utfordringar forvaltinga av hjorteviltet vil kome til å møte i åra som kjem, og kva overordna grep DN meiner er nødvendig for å møte desse.

Strategien definerer **5 konkrete mål**:

Visjon: Verdsatt lokalt, anerkjent globalt

Mål:

1. Forvaltinga skal **sikre livskraftige og sunne hjorteviltbestander**, eit rikt biologisk mangfald og naturens framtidige produksjon av varer og tenester.
2. Forvaltinga skal ha brei samfunnsaksept og legitimitet.
3. Forvaltinga skal sikre samarbeid og samhandling mellom lokale, regionale og nasjonale aktørar og med berørte sektorar.
4. Forvaltinga skal vere basert på høy kompetanse på alle nivå.
5. Forvaltinga skal stimulere til auka kvalitet og mangfald av opplevingar, tenester og produkt.

Strategi for forvaltning av hjortevilt

For å nå måla: **Tre strategiske hovudgrep, og tre «fyrtårn» under kvart hovudgrep.**

Hovudstrategiar	«Fyrtårn»
1. Den gode samfunnsdialogen	<ol style="list-style-type: none">1. Etablering av ein nasjonal hjorteviltpolitikk med miljømål2. Styrke samfunnsaksepten og auke rekrutteringa3. Færre viltpåkjørslar
2. De dyktige aktørane	<ol style="list-style-type: none">1. Nasjonalt kompetansesenter2. Produksjon av kunnskap3. Hjorteviltportalen
3. Styrka økonomi og føreseielegheit	<ol style="list-style-type: none">1. Gode økonomimodellar2. Nyskaping og produktmangfald3. Skogen og hjorteviltet

Skrantesjuke

Skrantesjuke (CWD)

- I mars 2016 vart skrantesjuke (Chronic Wasting Disease – CWD) påvist på ei villreinsimle i Nordfjella, det første dokumenterte tilfellet av sjukdomen på hjortedyr i Europa. Prionsjukdom (ein type protein som ikkje vert brote ned i kroppen) hjå hjortedyr.
- Skrantesjuke er alltid dødeleg for dyr som blir smitta.
- Hjortedyr kan ha skrantesjuke utan synlege symptom. Dersom sjukdomen har kome langt vil du kjenne igjen symptom som avmagring, unormal oppførsel og hyppig urinering.

I tillegg kan dei sjuke dyra ha ukoordinerte rørsler, repeterande bevegelsesmønstre, hovudskjelvingar, skjæring av tenner og senka hovud. Pelsen kan bli tørr og bustete, men kløe er ikkje vanleg. Seint i sjukdomsforløpet kan dyra sike, drikke og urinere mykje, og vise tydelege neurologiske symptom.

Diagnostikk: Diagnosen vert stilt gjennom påvisning av CWD i hjerneprøvar frå daude dyr. Smittestoffet kan hjå nokre dyr også påvisast i lymfevev, før sjukdomen bryt ut (i inkubasjonstida).

Skrantesjuke - smitte

- Dyra blir infisert ved opptak av prionar gjennom munn eller nase.
- Smitteoverføringa kan skje gjennom direkte kontakt mellom sjuke og friske hjortedyr, eller indirekte ved at friske dyr kjem i kontakt med smittestoffet i miljøet (beite, infiserte kadaver). Inkubasjonstida er lang, opptil fleire år, og dyra er tilsynelatande friske i store deler av denne perioden. Dei skil likevel ut prionar med avføring, spytt, urin og nasesekret lenge før dei viser sjukdomsteikn. Prionar beheld smitteevna sjølv etter lang tid ute i naturen.
- Smitte kan spre seg til andre dyr frå slakteavfall. Difor viktig å ikkje kaste slikt ut i naturen (bortsett frå det som vert lagt att på fellingsstaden). Dersom prøvesvaret er positivt for skrantesjuke, vil Mattilsynet kontakte deg og gje nærmare informasjon om handtering av slakteavfall og skrotten for å redusere smittefaren til andre hjortedyr.
- Det er svært liten risiko for smitte til menneske frå dyr eller kjøt. For å vere på den sikre sida vil kjøt frå dyr som testar positivt likevel ikkje gå inn i matkjeda, ut frå eit føre var-prinsipp.

Skrantesjuke - tiltak

Forskrift om tiltak for å begrense spredning av Chronic Wasting Disease (CWD)

- Det er forbode å leggje ut saltstein eller fôr til ville hjortedyr i heile landet. I Nordfjella-sonen og i Selbu-sonen er det i tillegg forbode å leggje ut saltsteinar i utmark til husdyr. Forbodet skal hindre ansamlingar av dyr. Ansamling gir auka risiko for smittespreiing.
- Luktestoff laga av hjorteurin kan innehalde smitte. Det er forbode å:
 - > produsere, selje eller bruke naturlege luktestoff frå hjortedyr frå Norge og enkelte område i Sverige og Finland.
 - > eksportere slike luktestoff ut av Norge
 - > importere slike luktestoff frå land utanfor EU og EØS-sonen
- ...

Tiltak mot skrantesjuke

Prop. 1 S (2017-2018) s. 74-75:

Mattilsynet og Miljødirektoratet har saman med aktuelle kommunar, beitenæringa, grunneigarar, villreinnemnd og villreinutval utarbeida ein plan for korleis ein kan ta ut villreinstamma i Nordfjella villreinområde sone 1. Arbeidet med å ta ut villreinstamma vart starta hausten 2017 og skal etter planen vere gjennomført innan 1. mai 2018. **Arbeidet med å kartleggje og registrere omfanget av skrantesjuke hos villrein og anna hjortevilt vil halde fram i 2018.** Det same gjeld arbeidet med å redusere bestanden av hjort, rådyr og elg i dei kringliggjande kommunane til Nordfjella villreinområde og å førebu for etablering av ein ny villreinstamme i Nordfjella villreinområde. Tilstkotsordninga til kommunane skal halde fram i 2018.

Post 64 Skrantesjukeprøver frå fallvilt (s. 105):

15.6.2017

SANERINGSPLAN FOR UTTAK AV VILLREINBESTANDEN I NORDFJELLA SONE 1

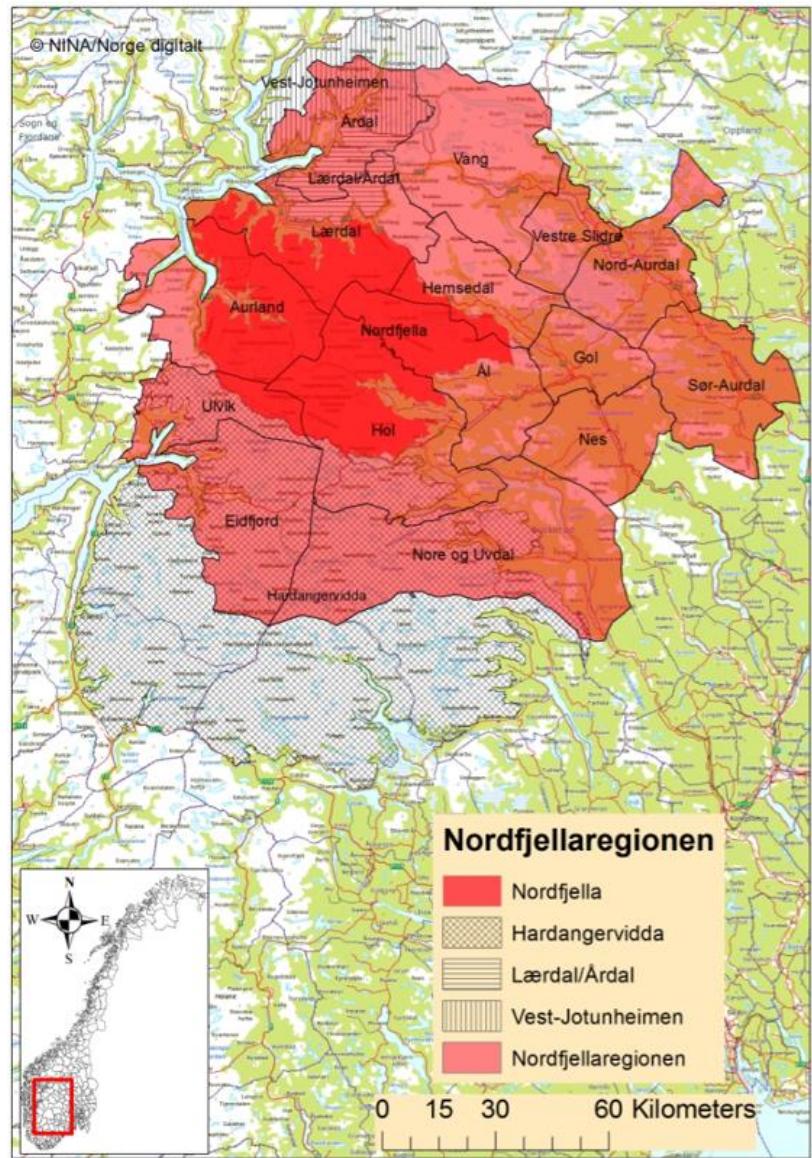
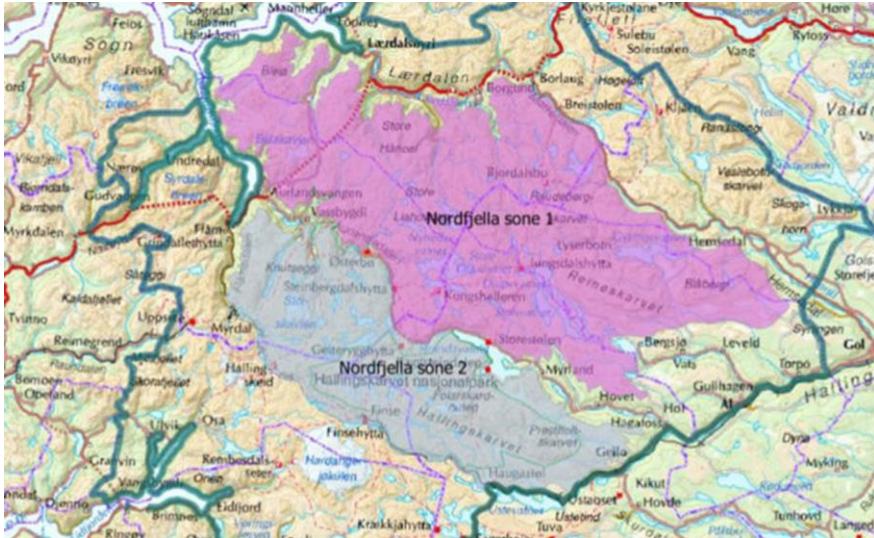
Refereres som:

[**Mattilsynet og Miljødirektoratet 2017.**](#)
[**Saneringsplan for uttak av**](#)
[**villreinbestanden i sone 1.**](#)

Nordfjellaregionen

Nordfjella, sone 1 og 2

Skrantesjuke – kartlegging/innsamling 2017

Samarbeid mellom:

Skrantesjuke – kartleggingsområder 2017

Miljødirektoratet pålegger jegere i Gjemnesregionen, Lierneregionen, Nordfjellaregionen og Selburegionen å teste hjortevilt for skrantesjuke under jakta 2017. Her finner du informasjon om innsamlingen i din kommune. Oversikten oppdateres fortløpende.

Sist oppdatert 31.10.2017

Ulvik

Innsamlingsmateriale	Art	Innlevering av prøvemateriale	Tidsrom	Kontaktinfo
<ul style="list-style-type: none">▪ Hjerneprøve▪ Møkkprøve <p>Om du får det til kan du gjerne ta ut svelglymfeknutene fra det felte dyret og sende inn. Legg da lymfeknutene i prøveglasset sammen med hjerneprøven.</p> <p>Slik tar du hjerneprøve og møkkprøve</p>	<ul style="list-style-type: none">▪ Elg▪ Hjort▪ Rådyr <p>1 1/2 år og eldre</p>	Jeger tar prøvene og sender disse til Veterinærinstituttet i utdelt forhåndsfrankert konvolutt	Hele jaktperioden	Primærkontakt: Lars Prästiin lars.prestiin@ulvik.kommune.no Tlf: 400 07 155 / 56 52 70 55 Steinar Ljones, leiar i Ulvik Viltnemnd steinar@ljones.no, tlf: 948 01 947 Per-Are Halstensgard, fallvilkontakt i Ulvik viltnemnd Per-Are.Halstensgard@ulvik.kommune.no, 56 52 70 16 / 400 07 125.

Eidfjord

Meir om skrantesjuke

Hjortevilt

<http://www.hjortevilt.no/skrantesjuke/>

- [Fakta om skrantesjuke](#)
- [Jakt og skrantesjuke](#)
- [Spørsmål og svar om skrantesjuke](#)
- [Villrein i Nordfjella](#)
- [Siste nyheter om skrantesjuke](#)
- [Logg for statlig uttak av villrein i Nordfjella](#)
- [Motta nyhetsvarsle om skrantesjuke](#)
- [Publikasjoner og presentasjoner](#)

Skrantesjuke (CWD)

<http://www.miljokommune.no/Temaoversikt/Viltforvaltning/Skrantesjuke-CWD/>

The screenshot shows the Miljøkommune.no website. At the top left is the logo 'Miljøkommune.no' with the subtitle 'Veiviser i kommunal miljøforvaltning'. At the top right are links for 'Om oss', 'Nyheter', and 'Spørsmål og tilbakemeldinger'. Below the header are two green buttons: 'Oppgavehjelp' and 'Maler'. To the right of these buttons is a search bar with the placeholder 'Søk her'. The main content area displays the breadcrumb navigation: 'Du er her: [Hjem](#) / [Oppgavehjelp](#) / [Jakt, fiske- og viltforvaltning](#) / Skrantesjuke, CWD'.

Skrantesjuke, CWD

Vi står overfor en alvorlig situasjon med å håndtere skrantesjuke hos hjortevilt. Mange aktører spiller på lag for å løse utfordringene. Kommunene har ansvar for å løse oppgaver knyttet til å regulere bestander og kartlegge sykdommen. Kommunene skal også bidra til å informere jegere og andre relevante aktører om skrantesjuke, hvilke bestemmelser som gjelder og hva som skal følges opp.

Her finner du oversikt over kommunens ansvar, og veiledning i hvordan kommunen skal gå frem for å løse oppgavene. Du finner også generell informasjon om forvaltning av elg, hjort og rådyr - i lys av sykdommen.

Oversikt over kommunens myndighet og plikt

- **Kommunens myndighet**

- > Vedta mål for bestandenes størrelse
- > Justere fellingstillatelser
- > Endre bestandsplaner
- > Oppfordre til samarbeid mellom grunneiere om rådyrvald

- **Kommunene skal bidra til å kartlegge skrantesjuke**

- > Samle inn CWD-prøver i enkelte kommuner
- > Registrere CWD-prøver fra fallvilt i Hjorteviltregisteret

- **Kommunens informasjonsansvar**

- > Kommunane har ansvar for å informere jegerar og andre relevante aktørar om skrantesjuke, kva reglar som gjeld og kva som skal følgjast opp.
- > Alt fallvilt skal testast for skrantesjuke.
- > I enkelte kommunar skal felte dyr testast.

Skrantesjuke - Kommunens myndighet

<http://www.miljokommune.no/Temaoversikt/Viltforvaltning/Skrantesjuke-CWD/>

- **Vedta mål for bestandenes størrelse**

Kommunen bør ta hensyn til kunnskap om skrantesjuke når de skal vedta mål for utviklingen av hjorteviltbestandene, jamfør [hjorteviltforskriften § 3](#).

- **Justere fellingstillatelser**

Kommunen kan justere hvor mange fellingstillatelser som tildeles et bestemt geografisk område i en kort periode, jamfør [hjorteviltforskriften § 7](#). Godkjent [bestandsplan](#) er ikke til hinder for at kommunen kan tildele økt antall fellingstillatelser ved bruk av § 7, fortrinnsvis for ett år.

Kommunen kan endre hvor mange fellingstillatelser som tildeles på lengre sikt ved å redusere minstearealet, jamfør [hjorteviltforskriften § 6](#).

- **Endre bestandsplaner**

Kommunen kan vurdere å trekke tilbake godkjenning av flerårige bestandsplaner, og be om revidert bestandsplan. Dette er i henhold til [hjorteviltforskriften § 16](#) tredje ledd, som omhandler vesentlige uforutsette endringer i bestanden i området.

- **Oppfordre til samarbeid mellom grunneiere om rådyrveld**

Kommunen kan oppfordre til samarbeid mellom grunneiere, for å få rådyrveld til å komme opp i en størrelse slik at de kan søke om kvotefri jakt på rådyr, jamfør [hjorteviltforskriften § 20](#).

Oppgavehjelp til saksbehandlingen

- Ny app forenkler rapporteringen av fallvilt av hjortevilt
- Skrantesjuke: Slik tar du prøver av fallvilt
- Forvalte bestander av hjortevilt - tetthet, og fôringsforbud, knyttet til skrantesjuke, CWD
- Testing av skrantesjuke, CWD, for hjortevilt felt under jakt - i utvalgte kommuner
- Fallvilt skal testes for skrantesjuke – slik håndterer kommunen døde elg, hjort, villrein og rådyr
- Hvordan registrere CWD-prøver fra fallvilt i Hjorteviltregisteret?
- Slik bestiller du merkelapper til jakt og fallvilt

Anbefaling til kommuner om å vurdere bestandsreduksjon av hjortevilt

Brev fra Miljødirektoratet til kommunane, datert 06.04.2017

Bakgrunn: Vitenskapskomiteen for mattrygghet (VKM) har kome med ei risikovurdering i samband med skrantesjuke.

Brevet er sendt til følgjande kommunar:
Aurland, Eidfjord, Gol, Hemsedal, Hol, Holtålen, Klæbu, Lærdal, Malvik, Melhus, Meråker, Midtre Gauldal, Nes, Nord-Aurdal, Nore og Uvdal, Røros, Selbu, Stjørdal, Sør-Aurdal, Trondheim, Tydal, Ulvik, Vang, Vestre Slidre, Vik, Voss, Ål og Årdal.

Kopi av brevet sendt til:

- Fylkesmannen i Sogn og Fjordane
- Sør-Trøndelag fylkeskommune
- Villreinnemnda for Nordfjella og Fjellheimen
- Nordfjella villreinutval
- Fylkesmannen i Buskerud
- Mattilsynet
- NINA
- Veterinærinstituttet
- Nord-Trøndelag fylkeskommune
- Oppland fylkeskommune
- Buskerud fylkeskommune
- Sogn og Fjordane fylkeskommune
- **Hordaland fylkeskommune**
- Klima- og miljødepartementet
- Landbruks- og matdepartementet

Brev, forts. 1:

Miljødirektoratet anbefaler kommuner å tilrettelegge for bestandsreduksjon av elg, hjort og rådyr i og rundt områder med påvist skrantesjuke. Dette vil si Selbu og omkringliggende kommuner, samt kommuner i og rundt Nordfjella villreinområde.

Vitenskapskomiteen for mattrygghet anser følgene tiltak som effektive i arbeidet mot skrantesjuke: (Les hele rapporten på VKM sine hjemmesider)

- I smittede bestander som kan avgrenses: uttak av alle dyr og brakklegging av området i minst fem år.
- I smittede bestander som ikke kan avgrenses: nedskyting av hjortevilt i områder rundt der syke dyr har blitt påvist.
- Redusere bestandstettheten i og rundt alle områder med påvist smitte slik at smittede og friske dyr har minst mulig kontakt ogsannsynligheten for å spre sykdommen ut av området reduseres.
- Forhindre unødig kontakt mellom hjortedyr ved å stoppe fôringstiltak og utplassering av saltstein.
- Sette opp gjerder og gjete bestander av rein for å hindre kontakt.
- Forhindre at folk tar med seg smitte til nye områder.

Brev, forts. 2:

Anbefaler kommuner å tilrettelegge for bestandsreduksjon av elg, hjort og rådyr

Miljødirektoratet oppfordrer alle kommuner i og rundt områder med påvist skrantesjuke – både i Selburegionen og i Nordfjellaregionen - til å tilrettelegge for bestandsreduksjon for alle hjorteviltarter kommunen har forvaltningsansvar for. Dette gjelder først og fremst kommuner som har fått påvist skrantesjuke og nabokommunene til disse, men andre kommuner bør gjøre en vurdering basert på dyrenes arealbruk i området.

Brev, forts. 3:

Hvordan og hvor mye bør bestandene reduseres?

VKMs og Miljødirektoratets tilråding er en generelt lavere bestandstetthet. Det er ikke satt noe konkret mål på hvor mye lavere denne bør være da dette vil variere mellom arter og områder. En ev. reduksjon må blant annet ta utgangspunkt i dagens bestandstetthet i kommunen.

En bestandsreduksjon kan gjennomføres på ulike måter, både gjennom et generelt økt uttak og gjennom en økning i uttak av eldre hunndyr. Det er ikke ett klart svar på hva som er den prosentvis anbefalte økningen. **Som et eksempel kan kommunen vurdere en økning i antall fellingstillatelser på ca. 20 prosent.** Dette er gjennomførbart innenfor en jaktsesong, og kan samtidig bidra til en reell bestandsreduksjon. **En annen mulighet er økt avskyting av eldre hunndyr, noe som kan gi reduksjon i tetthet påfølgende år.**

Endring i avskyting bør vurderes av kommunen som ansvarlig for hjorteviltforvaltningen i området, fortrinnsvis i tett dialog med lokale jaktrettshavere. For områder som allerede har mål om en reduksjon, kan kommunen vurdere om eksisterende planer er tilstrekkelige. Skal kommunen godkjenne nye bestandsplaner i år, bør planen være i tråd med anbefalingene.

Brev, forts. 4:

Avskyting for å redusere smitterisiko

Det vil være særlig relevant å øke avskyting av eldre elgkyr i Selburegionen, jf. funn av skrantesjuke på to elger på hhv. 13 og 14 år. Dette bidrar til økt prøvetaking av eldre dyr, samtidig som det vil bidra til bestandsreduksjon. Videre anbefaler vi å rette avskytingen mot kalv og ungdyr for å redusere antallet ungdyr i bestanden, da disse har størst sannsynlighet for å spre seg til andre områder. Dette gjelder alle arter og områder.

Orientering om oppfølging av villrein i Nordfjella og omegn

Landbruks- og matdepartementet har bedt Mattilsynet, i samarbeid med relevante fagmiljøer, om å foreta nødvendige forberedelser med sikte på å gjennomføre et vedtak om uttak av villreinstammen i Nordfjella sone 1. Les mer på Mattilsynet sin hjemmeside. I påvente av dette er det viktig også å redusere bestander av andre arter i nærområdet for å redusere sannsynligheten for spredning av smitte.

Brev, forts. 5:

Testing under jakt og av fallvilt

For alle fallvilt over ett år skal det tas prøver for å teste for skrantesjuke. Dette gjelder også rådyr. Syke elg, hjort og rådyr kan avlives av kommunen. Veiledning om dette kan du lese på Miljøkommunen.no.

Når det gjelder Miljødirektoratet og Mattilsynet sitt kartleggingsprogram for 2017 så har berørte kommuner fått informasjon om dette. Mer info om kartlegging fra hjorteviltjakt 2017.

Oppfølging av skrantesjuke i Norge

Skrantesjuke er en prionsykdom som første gang ble påvist i Norge i mars 2016 på ei villreinsimle innenfor Nordfjella villreinområde, senere ble sykdommen også funnet på ytterligere to villrein under jakt i samme område. En variant av sykdommen ble også påvist på to elger i Selbu kommune i 2016. Utenfor disse områdene er sykdommen foreløpig ikke funnet, selv med utvidet testing under jakt i 2016, på trafikkdrepte dyr, annet fallvilt og på noe tamrein og oppdrettshjort. Mer om sykdommen finnes på Veterinærinstituttet sine hjemmesider.

I Norge er vi nå i en spesiell situasjon der vi øyner muligheten for å bli kvitt sykdommen. I denne situasjonen er vi avhengig av bidrag fra alle relevante aktører for å klare å begrense, og i beste fall utrydde, skrantesjuke på hjortevilt i Norge. Kunnskap fra Nord-Amerika viser at skrantesjuke ikke vil forsvinne av seg selv, men heller øke i omfang og utbredelse hvis tiltak ikke iverksettes.

Dette brevet er sendt til følgende kommuner: Aurland, Eidfjord, Gol, Hemsedal, Hol, Holtålen, Klæbu, Lærdal, Malvik, Melhus, Meråker, Midtre Gauldal, Nes, Nord-Aurdal, Nore og Uvdal, Røros, Selbu, Stjørdal, Sør-Aurdal, Trondheim, Tydal, Ulvik, Vang, Vestre Slidre, Vik, Voss, Ål og Ardal.

Miljøkommune.no: Forvalte bestander av hjortevilt - tetthet, og fôringsforbud, knyttet til skrantesjuke, CWD Sist revidert: 15.11.2017

1. Tilrettelegge for reduksjon av bestander av elg, hjort og rådyr

Miljødirektoratet oppfordrer kommuner i og rundt områder hvor det er påvist skrantesjuke om å tilrettelegge for bestandsreduksjon. Dette gjelder alle hjorteviltarter kommunen har ansvar for å forvalte. Kommuner som er lengre unna områder med påvist smitte, bør vurdere tiltaket basert på dyrenes bruk av områder.

- [Her finner du en oversikt over hvilke kommuner og villreinområder som har fått påvist skrantesjuke.](#)

2. Vurdere hvor mye bestandene bør reduseres?

Kommunene bør tilrettelegge for en generell lav bestandstetthet. En reduksjon i en bestand kan gjennomføres på ulike måter, både ved å øke uttaket generelt, og ved økt uttak av eldre hunndyr. Det er ikke fastsatt hvor lav tettheten bør være. Målet bør vurderes av kommunen, gjerne i dialog med lokale jaktrettshavere, og Mattilsynet lokalt. Mattilsynet har ansvar for sykdommer.

[Les eksempler på hvordan bestanden kan reduseres i brevet fra Miljødirektoratet til kommunene.](#)

Forts. 1:

3. Regelverk og råd knyttet til å regulere bestandstetthet

1. Kommunen bør ta hensyn til kunnskap om skrantesjuke når de skal vedta mål for utviklingen av hjorteviltbestandene, jamfør [hjorteviltforskriften § 3](#).
2. Kommunen kan justere hvor mange fellingstillatelser som tildeles et bestemt geografisk område i en kort periode, jamfør [hjorteviltforskriften § 7](#). Godkjent [bestandsplan](#) er ikke til hinder for at kommunen kan tildele økt antall fellingstillatelser ved bruk av § 7, fortrinnsvis for ett år. For endring av bestandsplaner som er godkjent for flere år framover, bør kommunen vurdere å trekke tilbake godkjenningen og be om revidert bestandsplan, jamfør [hjorteviltforskriften § 16](#) tredje ledd, som omhandler vesentlige uforutsette endringer i bestanden i området.
3. Kommunen kan endre hvor mange fellingstillatelser som tildeles over en lengre periode ved reduksjon av minstearealet, jamfør [hjorteviltforskriften § 6](#).
4. Kommunen kan oppfordre til samarbeid mellom grunneiere, for å for eksempel få rådyrvald til å komme opp i en størrelse slik at de kan søke om kvotefri jakt på rådyr, jamfør [hjorteviltforskriften § 20](#).

Forts. 2:

4. Forbud mot å føre og legge ut saltsteiner til hjortevilt

Det er forbudt å legge ut fôr og slikkesteiner til hjortedyr i hele landet, jamfør [forskrift om midlertidige tiltak for å begrense spredning av Chronic Wasting Disease \(CWD\) § 6](#). Denne forskriften forvaltes av Mattilsynet. Kommunen bør bidra til at søknader om [dispensasjon](#) fra denne forskriften minimeres, ved å tilrettelegge for andre tiltak enn fôring.

Hvorfor lav tetthet og fôringsforbud?

Skrantesjuke kan spres direkte mellom hjortedyr, eller fra miljøet til hjortedyr. Lav tetthet kan bidra til at friske dyr har mindre kontakt med smittede dyr eller med smittet miljø, og sannsynligheten for å spre sykdommen til og fra områder reduseres. Steder hvor hjortevilt samles, som fôringsplasser, øker kontakten mellom dyr og dermed øker smitterisikoen.

- [Anbefalingen er basert på VKM sin risikovurdering, les rapporten på VKM sine hjemmesider.](#)
- [Se også en oppsummering av VKM sin rapport på norsk.](#)

Post 64 Skrantesjukeprøver frå fallvilt (s. 105)

Kommunens ettersøkspersonell er den gruppa som er mest i kontakt med fallvilt, og det er derfor ofte føremålstenleg at dei tek ut naudsynte prøver.

Kommunen skal alltid registrere fallvilt i Miljødirektoratet sin database Hjorteviltregisteret, under dette om skrantesjukeprøve er teken. Kommunens prøvetaking av fallvilt kan føre til ekstra utgifter.

Posten er oppretta for å dekkje utgifter kommunar har i samband med kartlegging av skrantesjuke hos fallvilt. Det er i tillegg lagt inn midlar under kap. 1400 post 21 til arbeidet mot skrantesjuke.

Målsetjinga med tilskotsordninga er kartlegging av mogleg spreiing av skrantesjuke.

Tildelingskriterium: Det blir oppretta ein eigen modul i Miljødirektoratets Elektronisk søknadssenter, der kommunar kan søkje om tilskot i etterkant av den årlege rapporteringsfristen for fallvilt. Søknadssenteret hentar automatisk det talet skrantesjukeprøver som kommunen har registrert frå fallvilt i Hjorteviltregisteret. Det blir gitt ein fast sats per registrert prøve, og summen blir utbetalt som tilskot til kommunane.

Fallvilt og skrantesjuke – ny tilskotsordning

<http://www.hjortevilt.no/fallvilt-og-skrantesjuke-ny-tilskuddsordning/> (Miljødirektoratet 29.11.2017)

Miljødirektoratet har opprettet en tilskuddsordning til kommuner som tar prøver fra fallvilt for å kartlegge skrantesjuke. Søknadsfristen for fallviltåret 2016-2017 er 8. desember 2017.

Kommuner kan søke om tilskudd via [Miljødirektoratets elektroniske søknadssenter](#).

Kommunen får utbetalt 350 kr. per fallvilt som kommunens ettersøkspersonell, eller andre lønnet av kommunen, har tatt skrantesjukeprøver av. Utbetaling av tilskudd krever at kommunen har registrert fallviltet i Hjorteviltregisteret og at svaret på skrantesjukeprøven er koblet til dyret.

[På Miljøkommune.no finner kommunen og ettersøkspersonell veiledning om fallvilt og skrantesjuke](#)

Nylig ble også appen «Fallvilt» lansert. Den kan brukes til å rapportere fallvilt til kommunen, skanne strekkode fra merkelappen, og registrere skrantesjukeprøver fra fallvilt. Brukere er kommunalt ettersøkspersonell. Se mer info på egen side på Miljøkommune.no.

[Les mer om Fallviltappen på Miljøkommune.](#)

Bestandsutvikling hjort - i forhold til målet om berekraftig forvaltning – innleiing og diskusjon

Kort om hjort – biologi – arealbruk

- Kolla vert stort sett drektig 2. hausten ($1\frac{1}{2}$ år) dersom den er i god kondisjon (slaktevekt minst 47 kg). Får deretter 1 kalv årleg (mai/juni).
- Hjorten et lite om vinteren (gjeld hjortedyr). Store bukkar er magre etter brunsten (før vinteren) ...
- Spar på store produksjonsdyr av begge kjønn. NB! Rikeleg med store «brølebukkar» er viktig for å trigge tidleg brunst hos kollene. Tenk som bonden - ta vare på store/gode produksjonsdyr.
- For tette hjortebestandar gir lågare slaktevekter, grunna overbeiting på god næring (ROS, blåbærlyng, ...), jf. t.d. Overvakingsprogrammet for Hjortevilt 1991-. Gode døme på dette i Hordaland, spesielt Kvinnherad og Tysnes.
- Arealbruk-årsleveområde, sjå GPS merkeprosjekt Hordahjort (2009-2013) ++
 - > Ca halvparten av hjortane (i Hordaland) trekkjer mellom vinterområde og sommarområde, resten er relativt stasjonære. Bukkane trekkjer gjerne lengre enn kollene. Vårtrekket følgjer «greeningen» («hoppar»).
 - > Bestandsplanar (Bestandsplanområde) i Hordaland bør dekke minst 100 km².

22.09.2017: <http://www.hjortevilt.no/hjortebestanden-bedre-hold/>

ELG

FORSKNING

HJORT

HJORTEBESTANDEN I BEDRE HOLD

22.09.2017 Anne Olga Syverhuset

Tiltak for å redusere antallet hjort har stoppet den negative trenden i slaktevekter. Det samme har imidlertid ikke skjedd for elg.

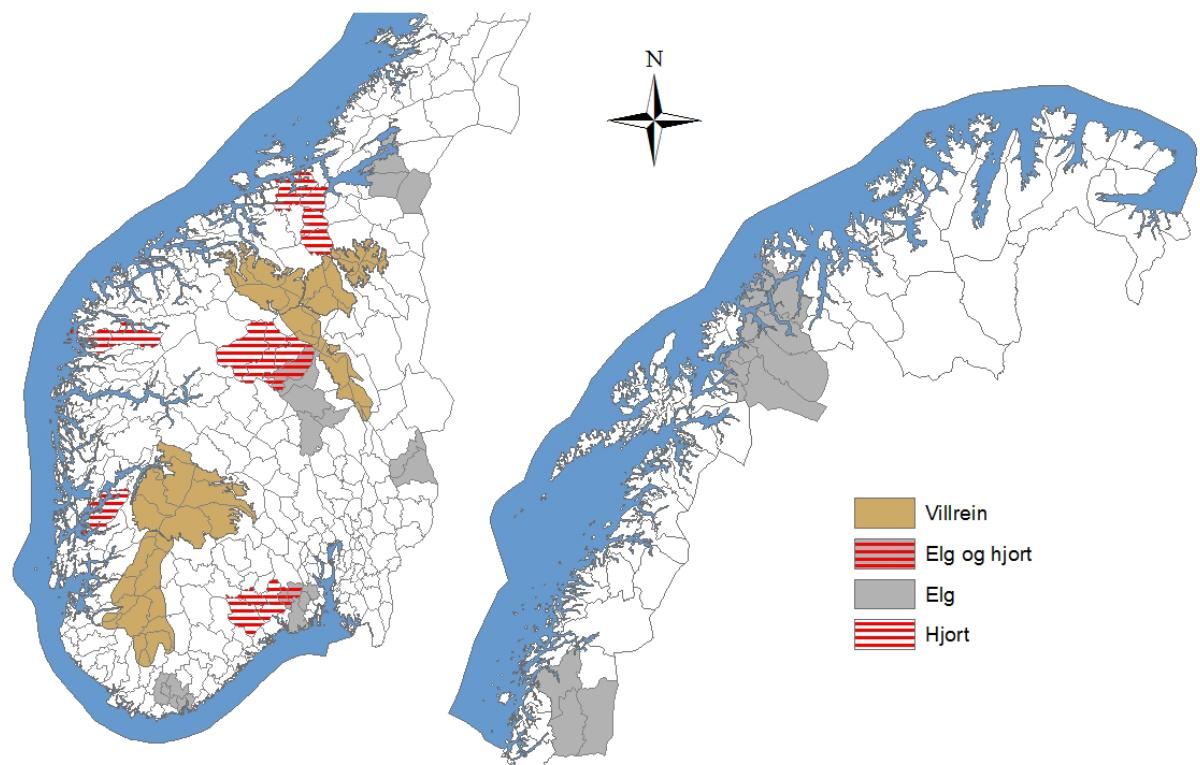

Foto: Espen Lie Dahl.

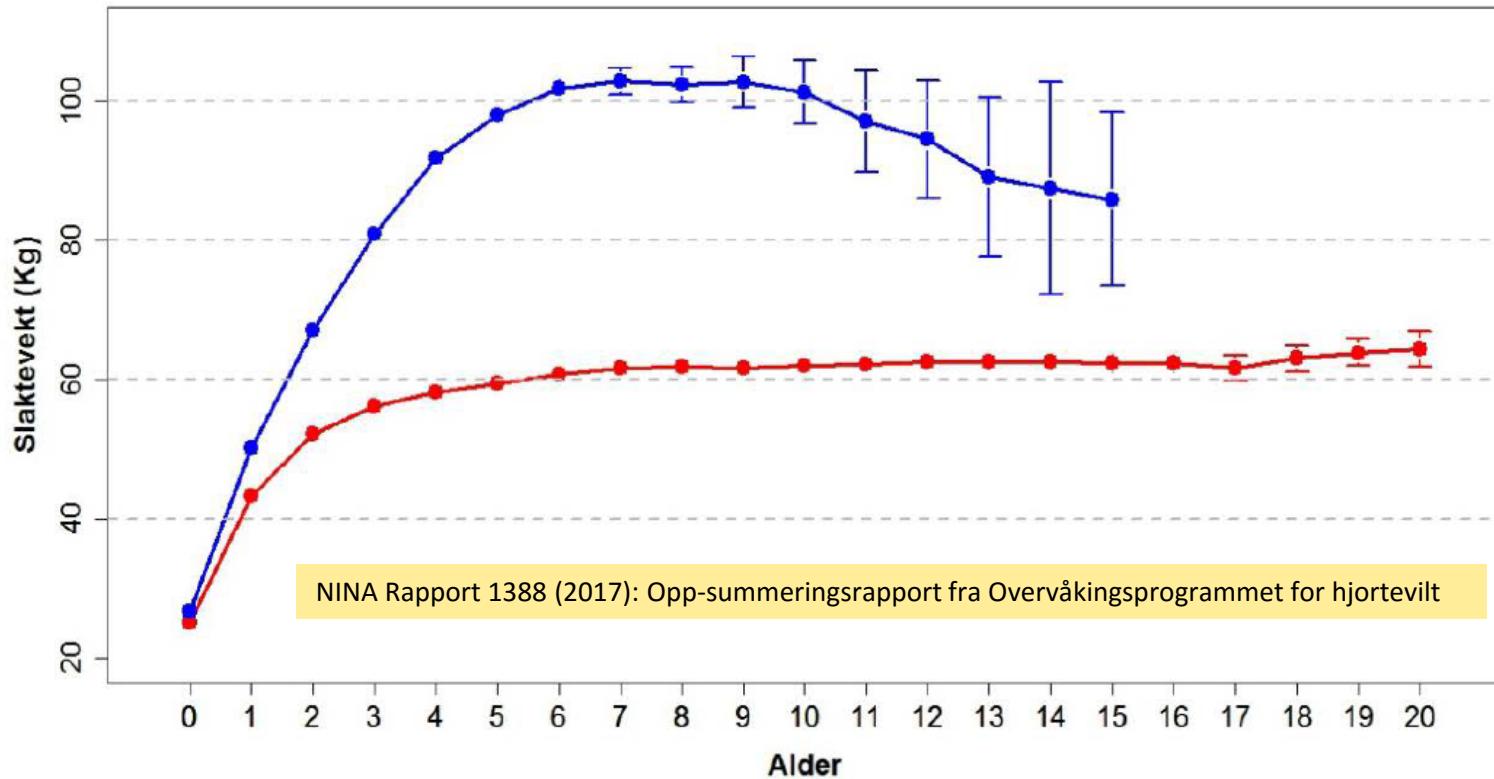
Overvåningsprogrammet for hjortevilt

- NINA rapport 1388, **august 2017**: Hjortevilt 1991–2016:
Oppsummeringsrapport fra Overvåningsprogrammet for hjortevilt.

3.3.2 Datokorrigering av slaktevekter for kalver og åringer

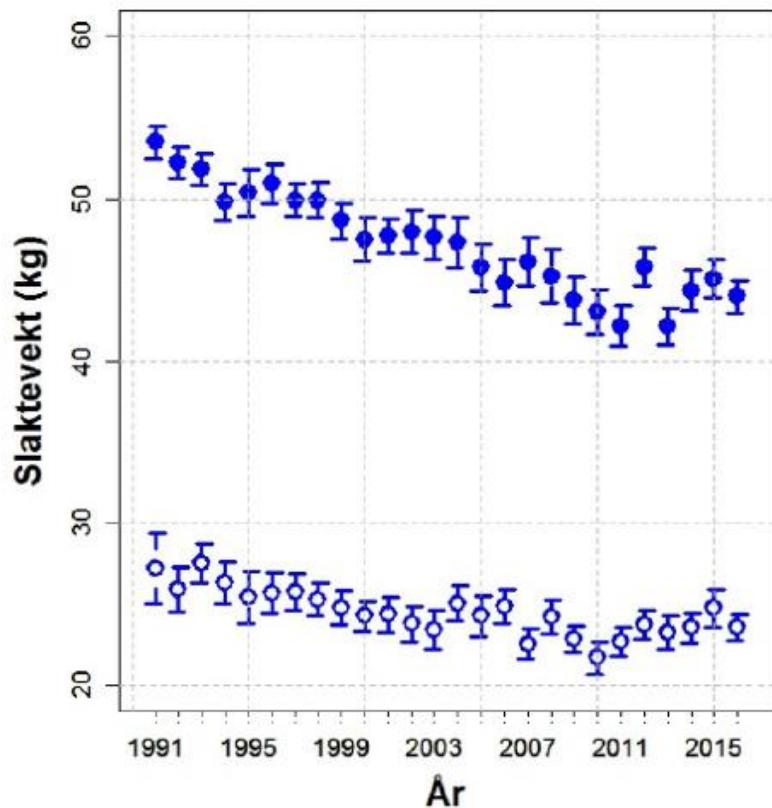
En av hovedparameterne som blir samlet inn gjennom Overvåkingsprogrammet er slaktevekter fra felte dyr. Slaktevekt er vekten av dyret uten skinn, innvoller, hode, og uten den nedre delen av beina (Langvatn 1977). Generelt vokser hjortekollene fram til de er tre år (Figur 3.3.2.1). Etter dette endres kroppsvektene lite, og ressursene går primært med til å produsere avkom og sikre egen overlevelse. Bukkene har en vesentlig lengre vekstperiode, og oppnår ikke fullvoksen størrelse før de er 5-6 år (Figur 3.3.2.1). Etter noen år på topp avtar deretter vektene noe.

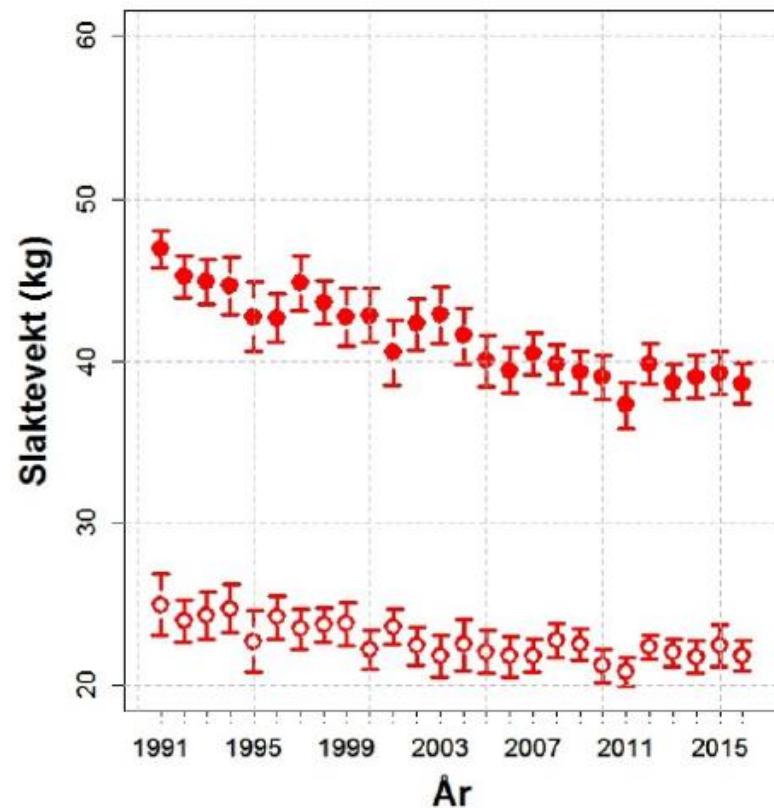
Figur 3.3.2.1. Gjennomsnittlige slaktevekter pr. aldersklasse (95 % CI) for bukker (blå, N = 49 748) og koller (rød, N = 39 113). Framstillingen er basert på materiale samlet inn gjennom hele Overvåkingsprogrammet og alle overvåkingsregioner.

Hordaland - bukker

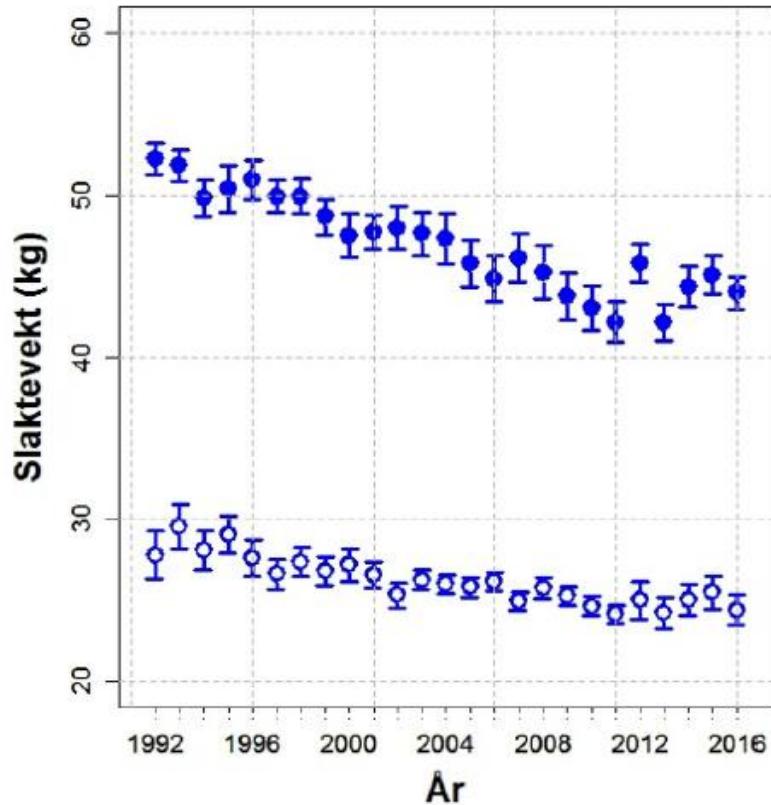
Hordaland - koller

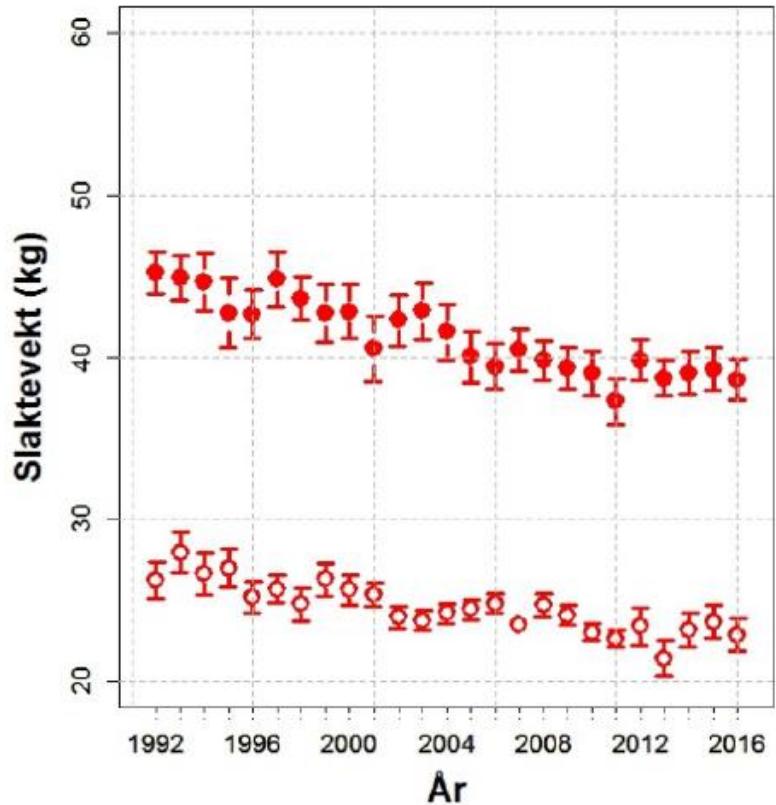
Figur 3.3.5.1. Gjennomsnittlig årlig slaktevekt ($\pm 2SE$) for kalver (åpne symboler) og ettåringer (fylte symboler) i overvåkingsregion Hordaland. Data fra perioden 1991-2016. Alle vekter er datokorrigert til 1. oktober.

Sogn og Fjordane - bukker

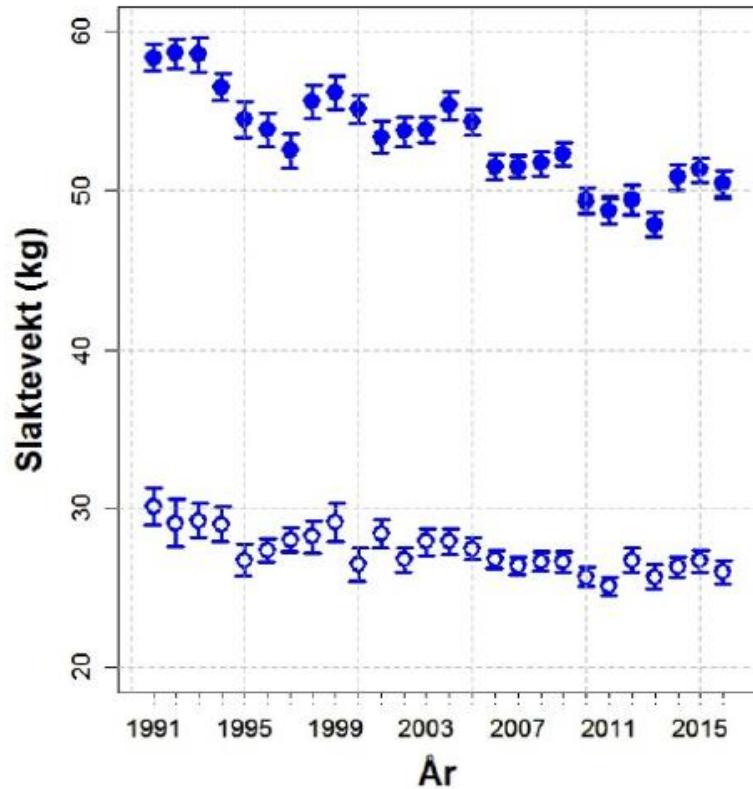
Sogn og Fjordane - koller

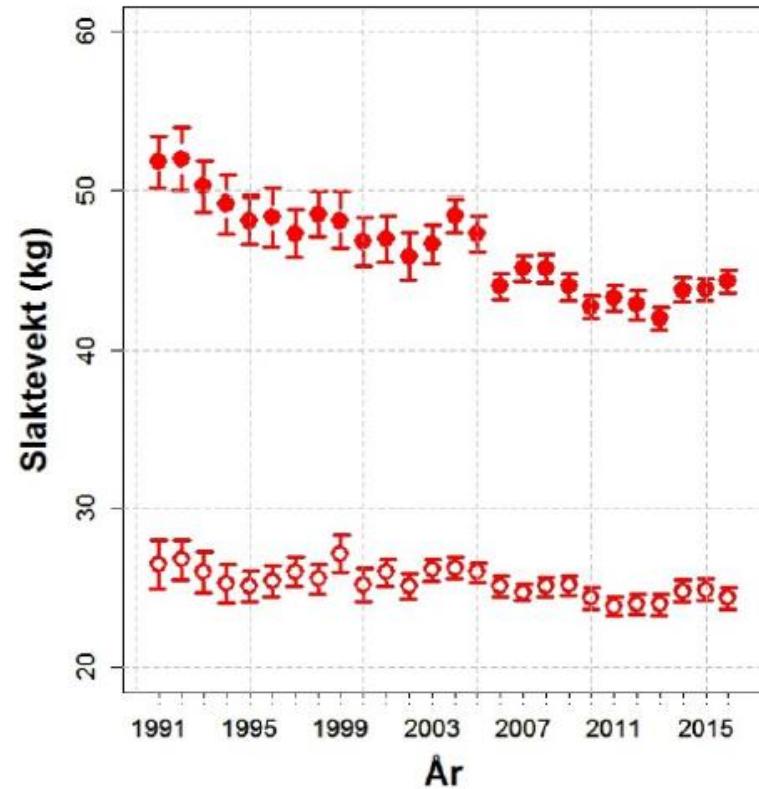
Figur 3.3.5.2. Gjennomsnittlig årlig slaktevekt ($\pm 2SE$) for kalver (åpne symboler) og ettåringer (fylte symboler) i overvåkingsregion Sogn & Fjordane. Data fra perioden 1992-2016. Alle vekter er datokorrigert til 1. oktober.

Sør-Trøndelag - bukker

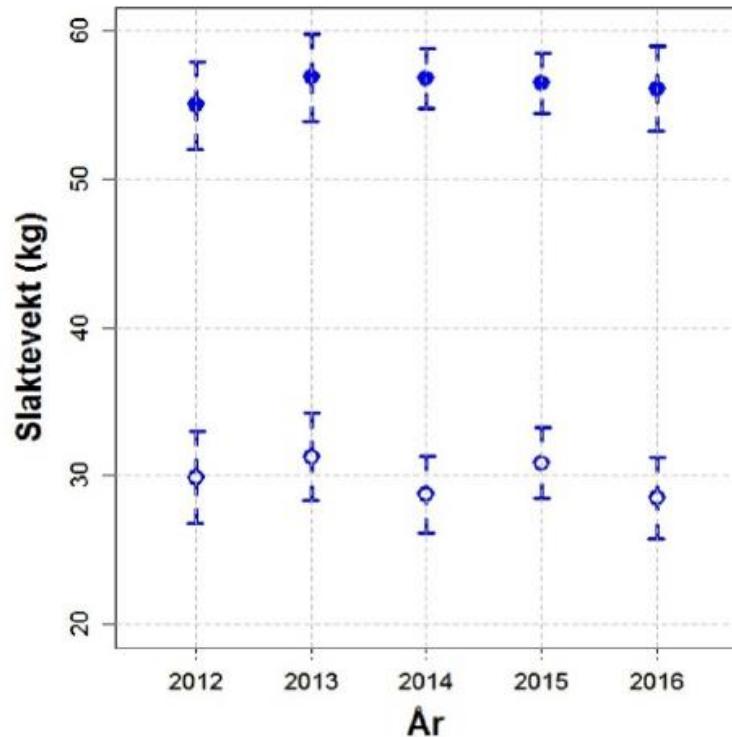
Sør-Trøndelag - koller

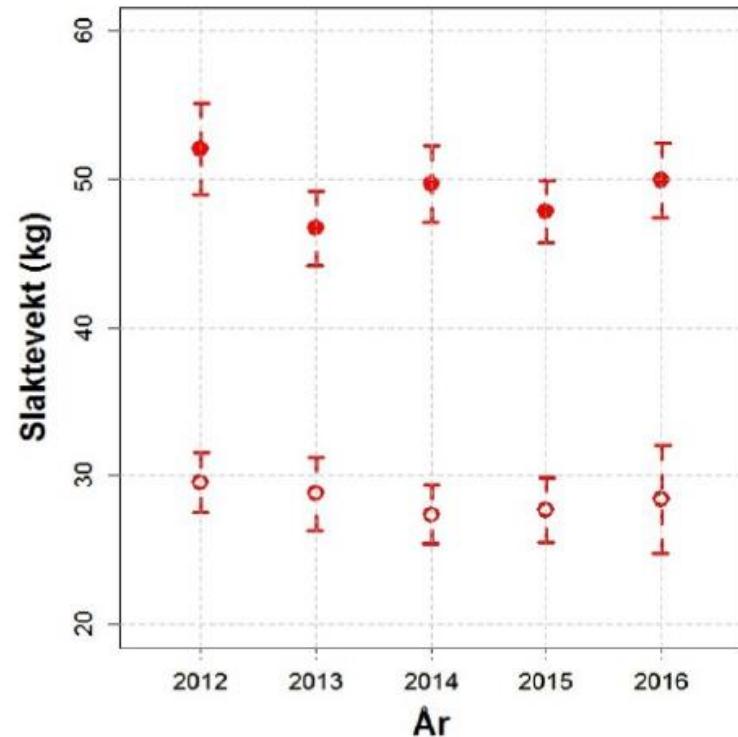
Figur 3.3.5.3. Gjennomsnittlig årlig slaktevekt ($\pm 2SE$) for kalver (åpne symboler) og ettåringer (fylte symboler) i overvåkingsregion Sør-Trøndelag. Data fra perioden 1991-2016. Alle vekter er datokorrigert til 1. oktober.

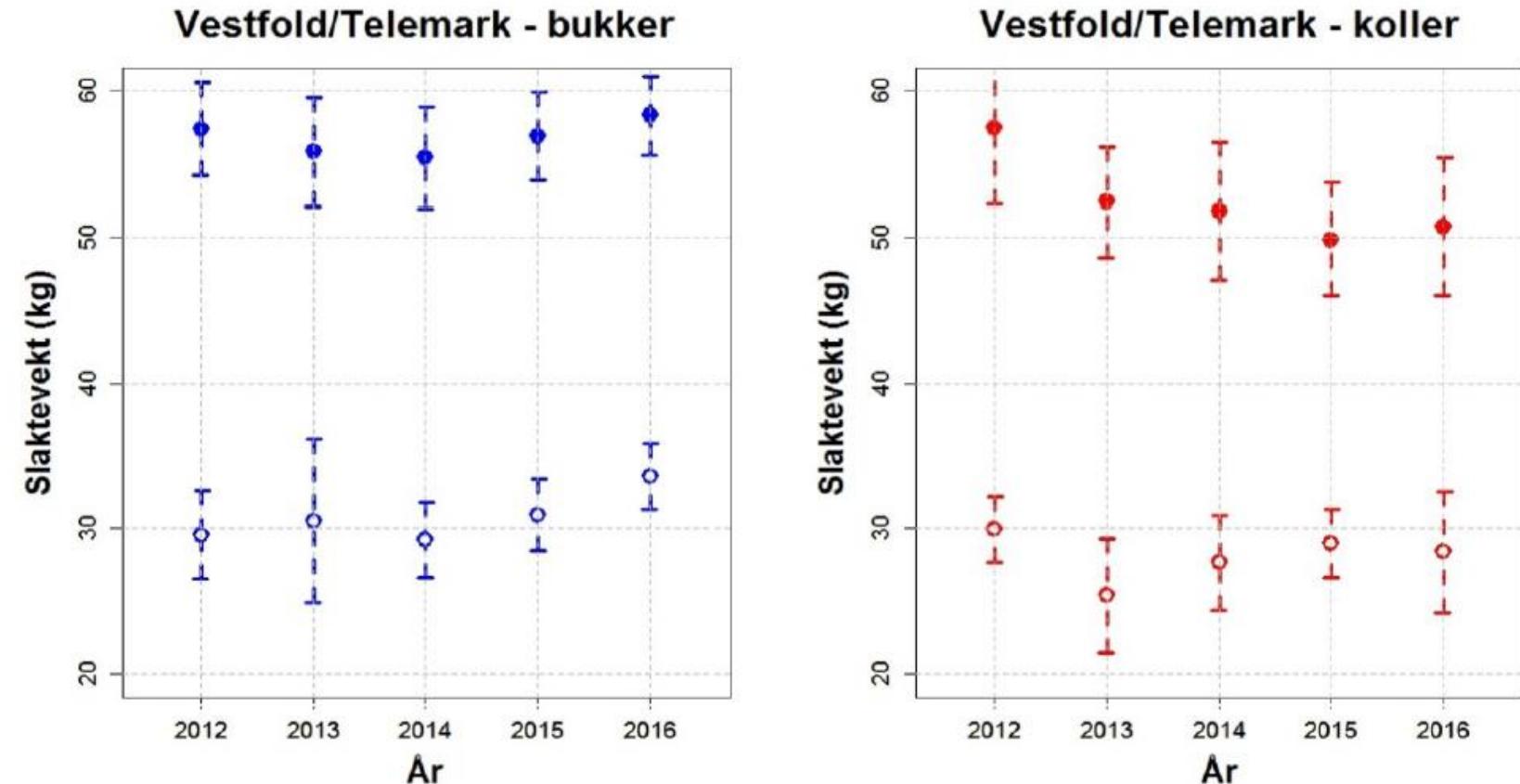
Oppland - bukker

Oppland - koller

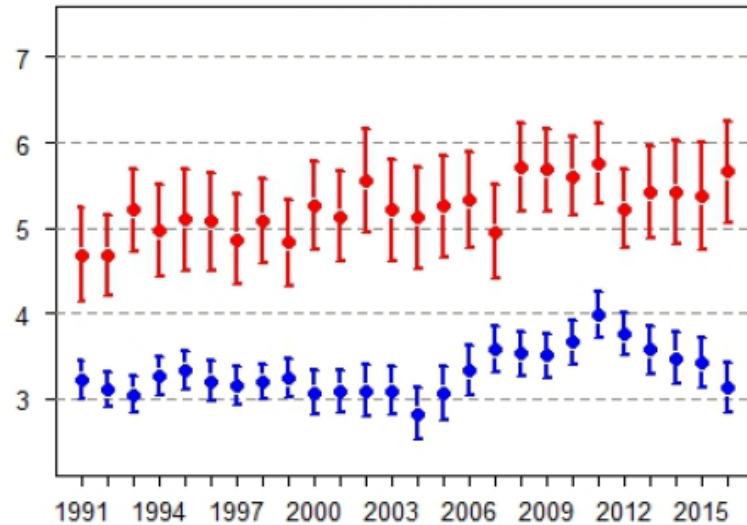
Figur 3.3.5.4. Gjennomsnittlig årlig slaktevekt ($\pm 2SE$) for kalver (åpne symboler) og ettåringer (fylte symboler) i overvåkingsregion Oppland. Data fra perioden 2012-2016. Alle vekter er datorrigert til 1. oktober.

Figur 3.3.5.5. Gjennomsnittlig årlig slaktevekt ($\pm 2SE$) for kalver (åpne symboler) og ettåringer (fylte symboler) i overvåkingsregion Vestfold/Telemark. Data fra perioden 2012-2016. Alle vekter er datokorrigert til 1. oktober.

Hordaland

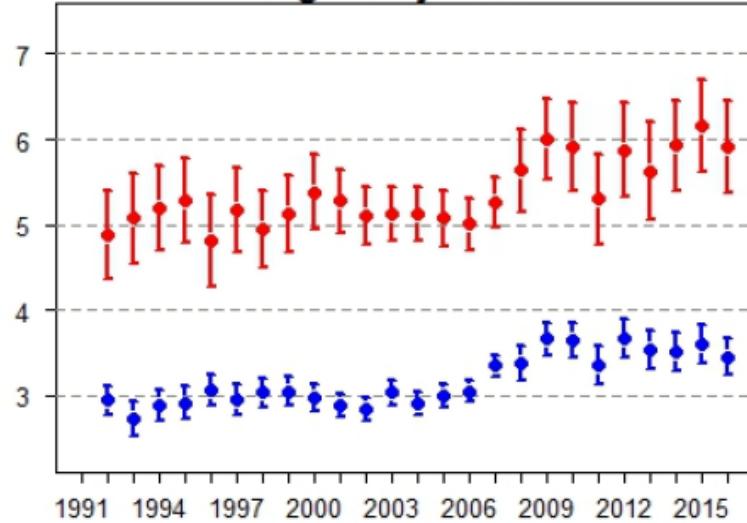

NINA Rapport 1388 (2017):
Oppsummeringsrapport fra Overvåningsprogrammet for hjortevilt

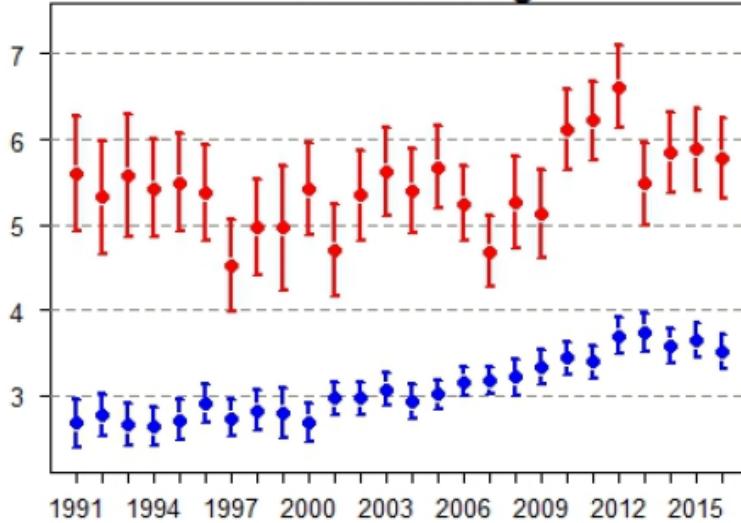
— Eldre kolle
— Eldre bukk

Gjennomsnittsalder 2+

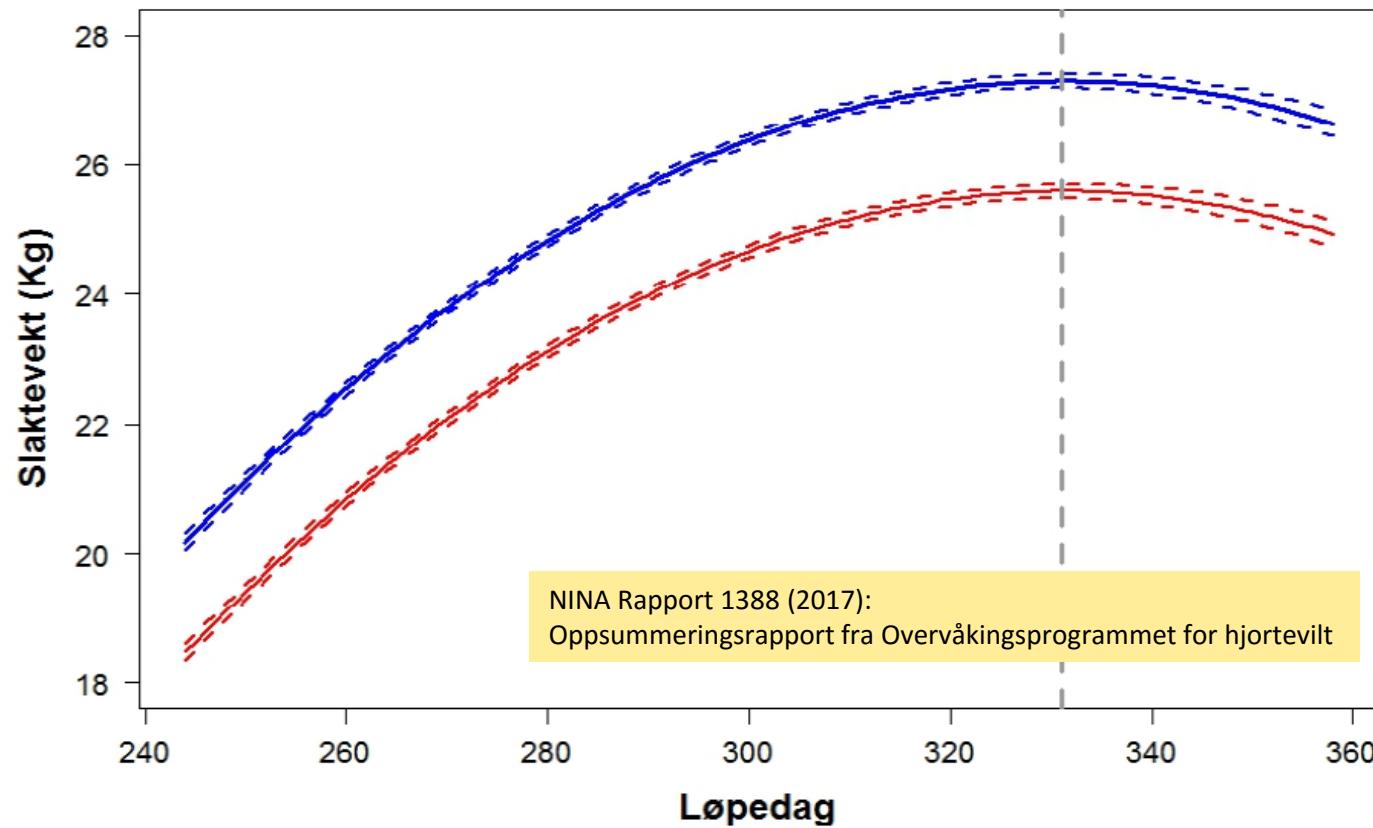
Sogn & Fjordane

Sør-Trøndelag

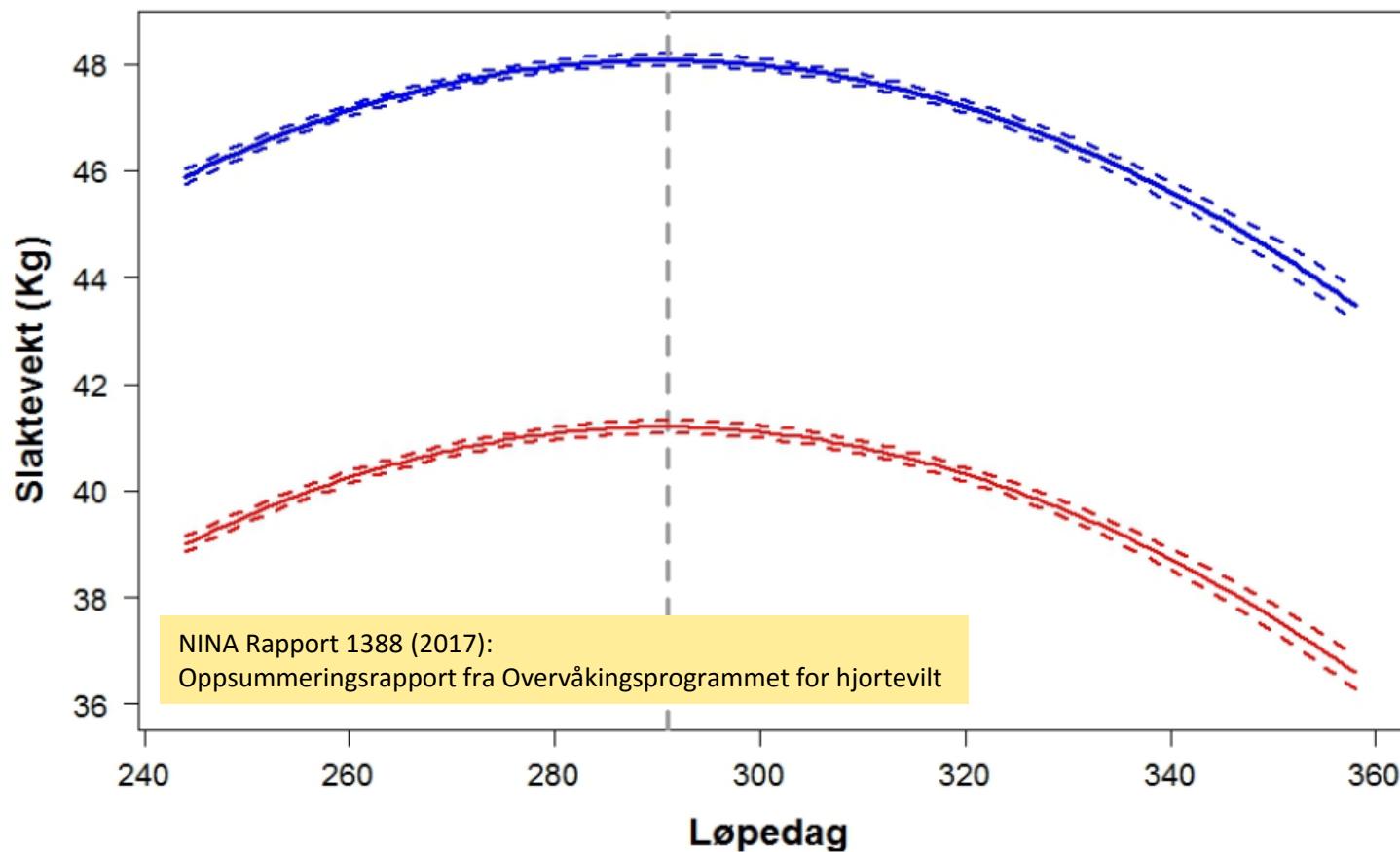
Hordaland - kalver

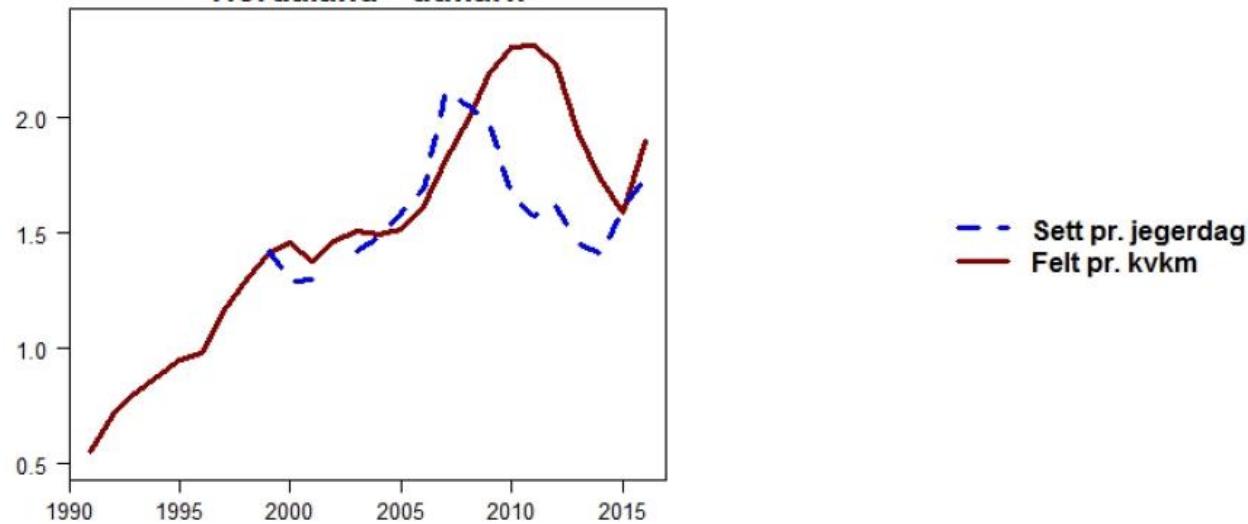
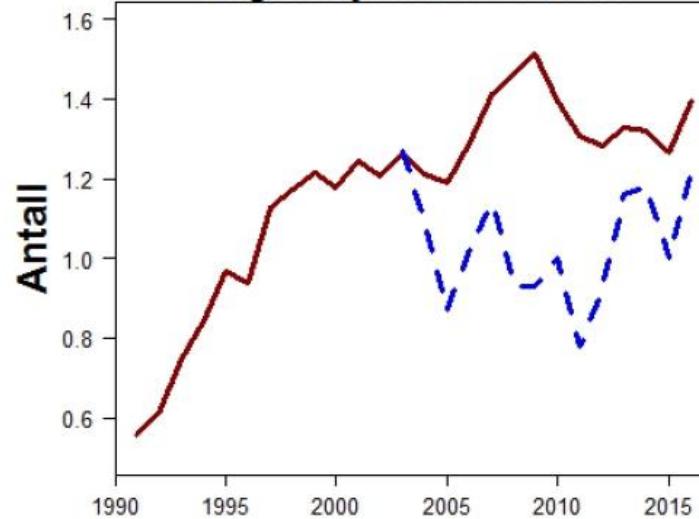
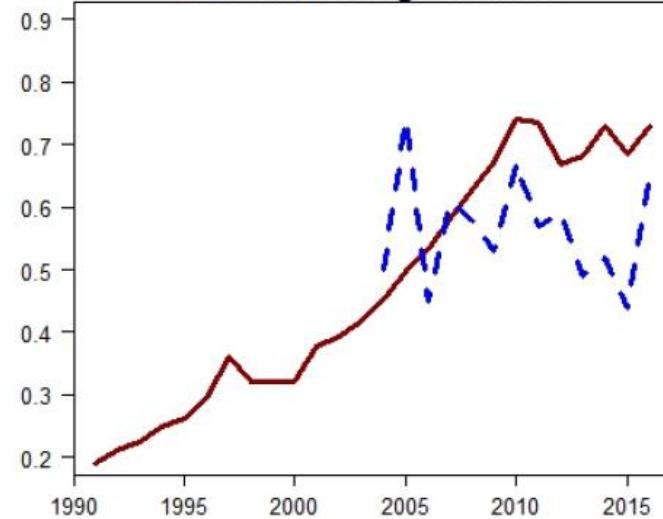
Figur 3.3.2.2. Kurver for predikert vektutvikling ($\pm 1SE$) for bukkekalver (heltrukket blå kurve) og kollekalver (rød heltrukket kurve) fra jaktstart 1. september (løpedag 244 i normalår) til jaktslutt 23. desember (løpedag 358 i skuddår) i region Hordaland. Tilhørende stiplete linjer angir konfidensintervallet. Grå stiplet linje angir løpedag for predikert maksvekt (331). Dette tilsvarer 25. november i normalår. Ved maksvekt er bukkekalvene 1,7 kg tyngre enn kollekalvene.

Hordaland - ettåringer

Figur 3.3.2.3. Kurver for predikert vektutvikling ($\pm 1SE$) for ettårige bukker (heltrukket blå kurve) og koller (rød heltrukket kurve) fra jaktstart 1. september (løpedag 244 i normalår) til jaktslutt 23. desember (løpedag 358 i skuddår) i region Hordaland. Tilhørende stiplede linjer angir konfidensintervallet. Grå stiplet linje angir løpedag for predikert maksvekt (292). Dette tilsvarer 19. oktober i normalår.

Hordaland - utmark**Sogn & Fjordane - utmark****Sør-Trøndelag - utmark**

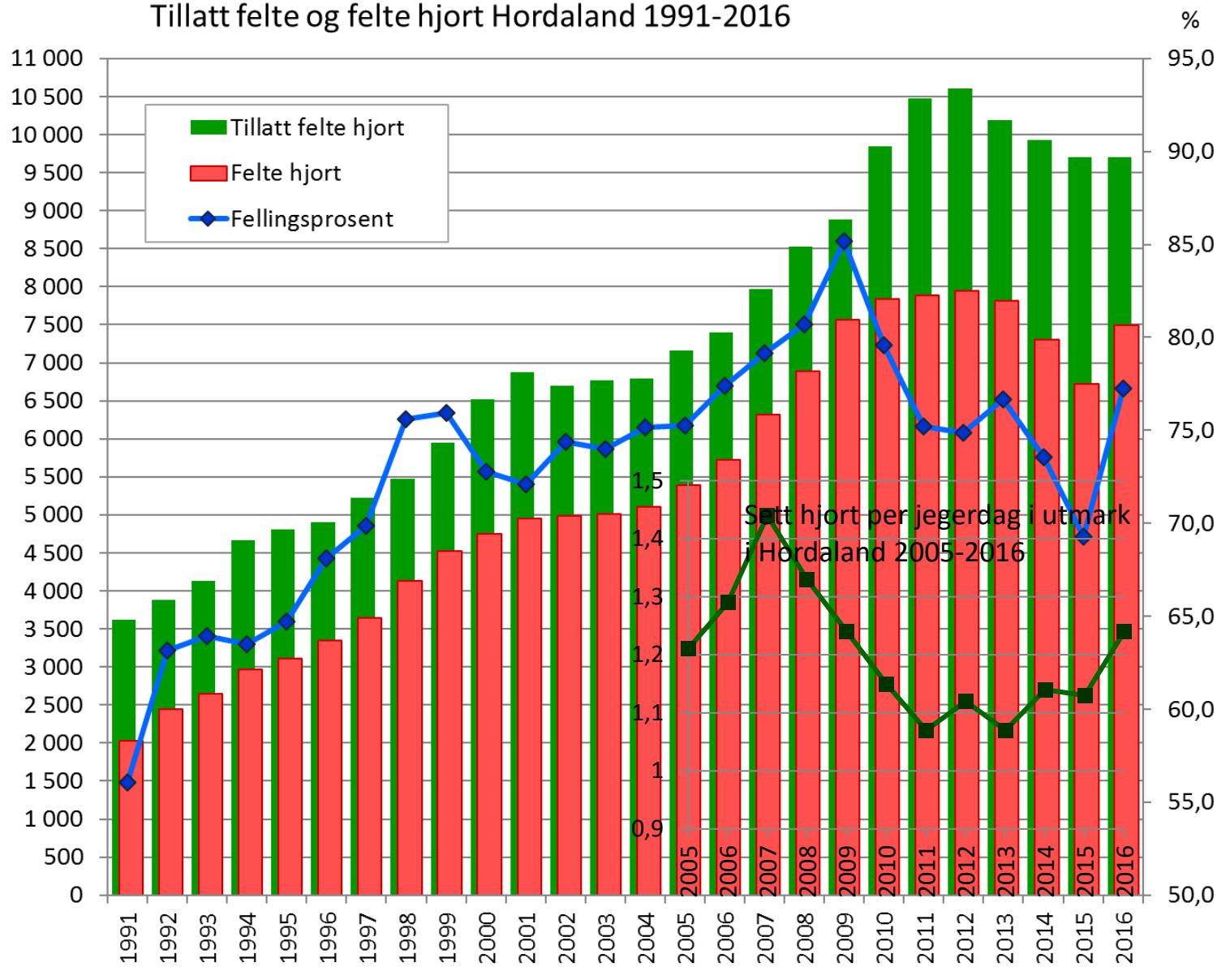
Tal felte hjortar i Hordaland 1892-2016 (Kjelde: SSB)

Dei aller fleste hjortar fell for ei kule → Jaktuttaket viktig for kva dyr som går att etter jakta

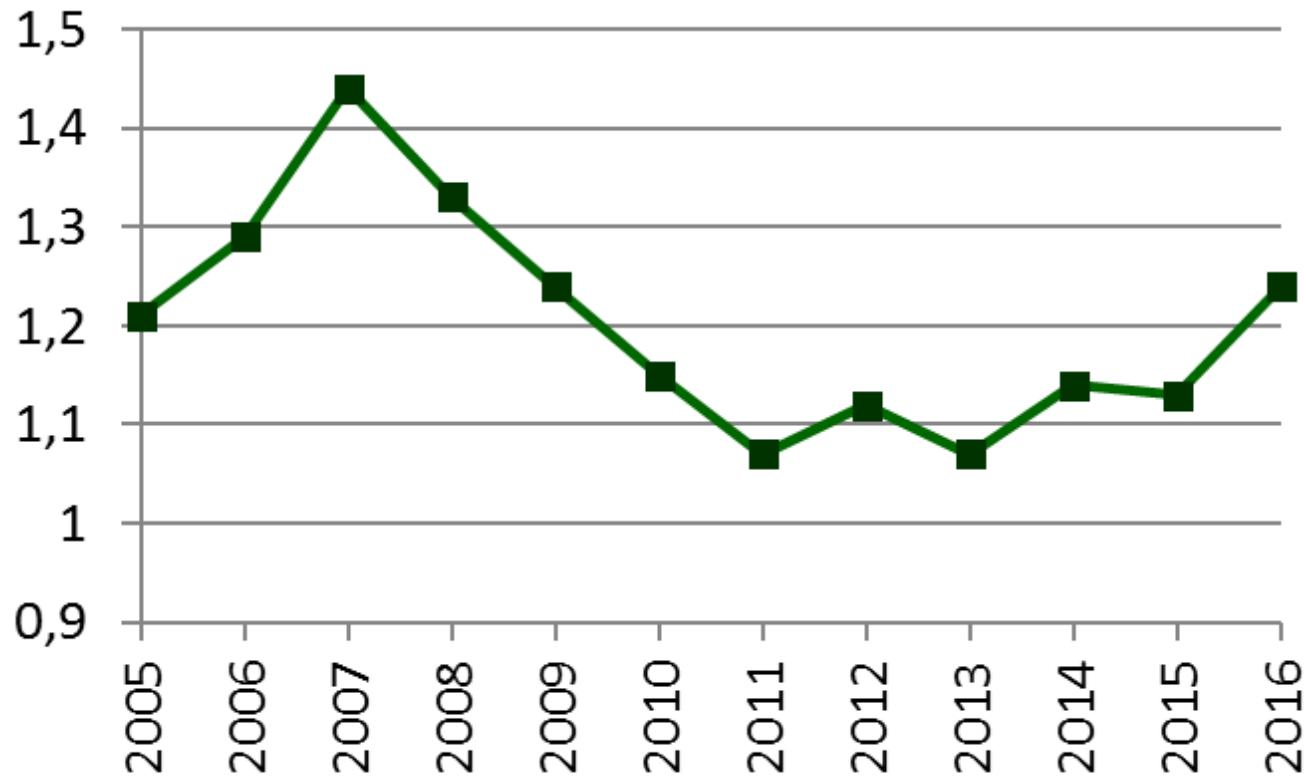

Tillatt felte og felte hjort Hordaland 1991-2016

Sett hjort per jegerdag i utmark i Hordaland 2005-2016

Bestandsutvikling, døme: Hjortekommunen Radøy

- Opna for hjortejakt på Radøy i 1973, med 3000 daa minsteareal. Felt 126 hjortar på Radøy i 1998.
 - «Man kan spekulere i om toppen er nådd, men med 126 felte dyr i 1998 og en fellingsprosent som over en årekke har ligget på mellom 90 og 95 % - er det svært lite som tyder på dette!»
 - «Selv om det i en årekke har vært praktisert rettet avskyting, har det vært vanskelig å få gehør for at stammen faktisk har vært i ekstrem vekst. Gjennom et forholdsvis lavt uttak av produktive hodyr, har man derfor inntil nylig lagt opp til fortsatt bestandsøkning. Målet fremover vil, med bakgrunn i skadepresset som er omtalt ovenfor, måtte bli en reduksjon i stammen, med et uttak av voksne hunndyr på minimum 40 %. ... Et annet alternativ som er mye diskutert er søknad om reduksjon av minstearealet (1000 daa) for tildeling av løyver. Dette regnes likevel som en lite optimal løsning, ettersom det erfaringmessig medfører oppløsning av vald og påfølgende dårligere ressursutnyttelse på sikt. ... Men grunnlaget for flotte jaktopplevelser vil nok fremdeles være det aller beste, i kommunen med Hordalands tetteste hjortestamme!»

Skader på skog og eng

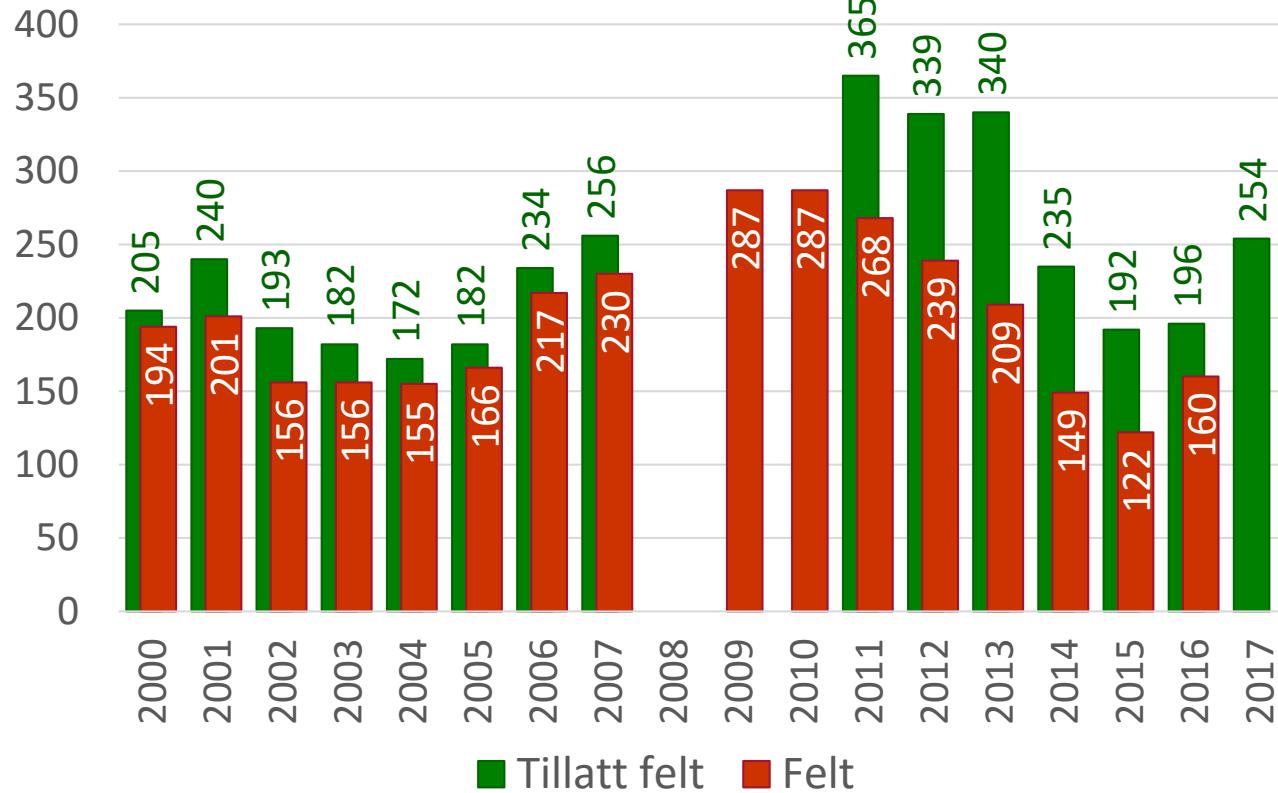
I 1998 ble avlingstap på innmark estimert til ca 10 % av normalavling. I tillegg kommer mindre synlige, men like fullt svært omfattende og økonomisk sett alvorlige skogskader. I de granfeltene som hjorten naturlig har tilhold over lengre perioder, særlig nær dyrket mark, er gjerne de aller fleste trestammer barkskrellet. I andre områder er det svært vanskelig å få opp ny skog etter hogst, som følge av skudd- og greinbeiting. ... **For Nordhordland som region, ble skadene på innmark alene estimert til 11 millioner kroner i 1998.**

Artikkel av Egil Hauge
og Atle Lilletveit
[http://www.hjortevilte
t.no/userfiles/files/Elg
en%201999/s12.pdf](http://www.hjortevilte.no/userfiles/files/Eigen%201999/s12.pdf)

Radøy, tillatt felte og felte hjort

57,5 % reduksjon i tal felte hjortar frå 2009-2010 til 2015.

Er utviklinga i samsvar med kommunale mål?

Tal vald: 19

Tal jaktfelt: 28

Teljande areal:
95 753 daa

År	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Fellingsprosent	73,4	70,5	61,5	63,4	63,5	81,6
Sett hjort per jegerdag i utmark			0,67	1,07	1,02	0,87
Tal jaktfelt som har levert skjema			2	14	13	13

Slaktevektregistreringar hjort, Radøy

År	Hannkalv		Hokalv		Hanndyr 1 ½ år		Hodyr 1 ½ år		Hanndyr eldre		Hodyr eldre	
	vekt	tal	vekt	tal	vekt	tal	vekt	tal	vekt	tal	vekt	tal
2016	?		?		?		?		?		62	1/34
2015	28,7	7/17	25,3	4/9	54	12/25	47	10/19	78	10/26	62	11/26
2014	23,9	11/20	25,8	4/15	55	12/35	46	10/30	72	7/25	61	6/24
2013	29,4	16/27	27	14/22	53	23/38	45	28/42	74	24/38	60	22/42
1985-2012	?		?		?		?		?		?	

Kjelde: Hjorteviltregisteret, 21.08.2017

Kommentarar:

- Få registrerte slaktevekter. Ingen slaktevekter frå 2016?
- Ingen slaktevektregistreringar i åra 1985-2012?
- Auke i slaktevekt for hodyr 1 ½ år 2013-2015?, rart at slaktevekter for kalv dei same åra har gått ned.
- Kvifor så låg slaktevekt på hannkalv i 2014, også i forhold til hokalv

Husk!: Vegde slaktevekter og aldersbestemming med tannsjekk eller tannanalyse

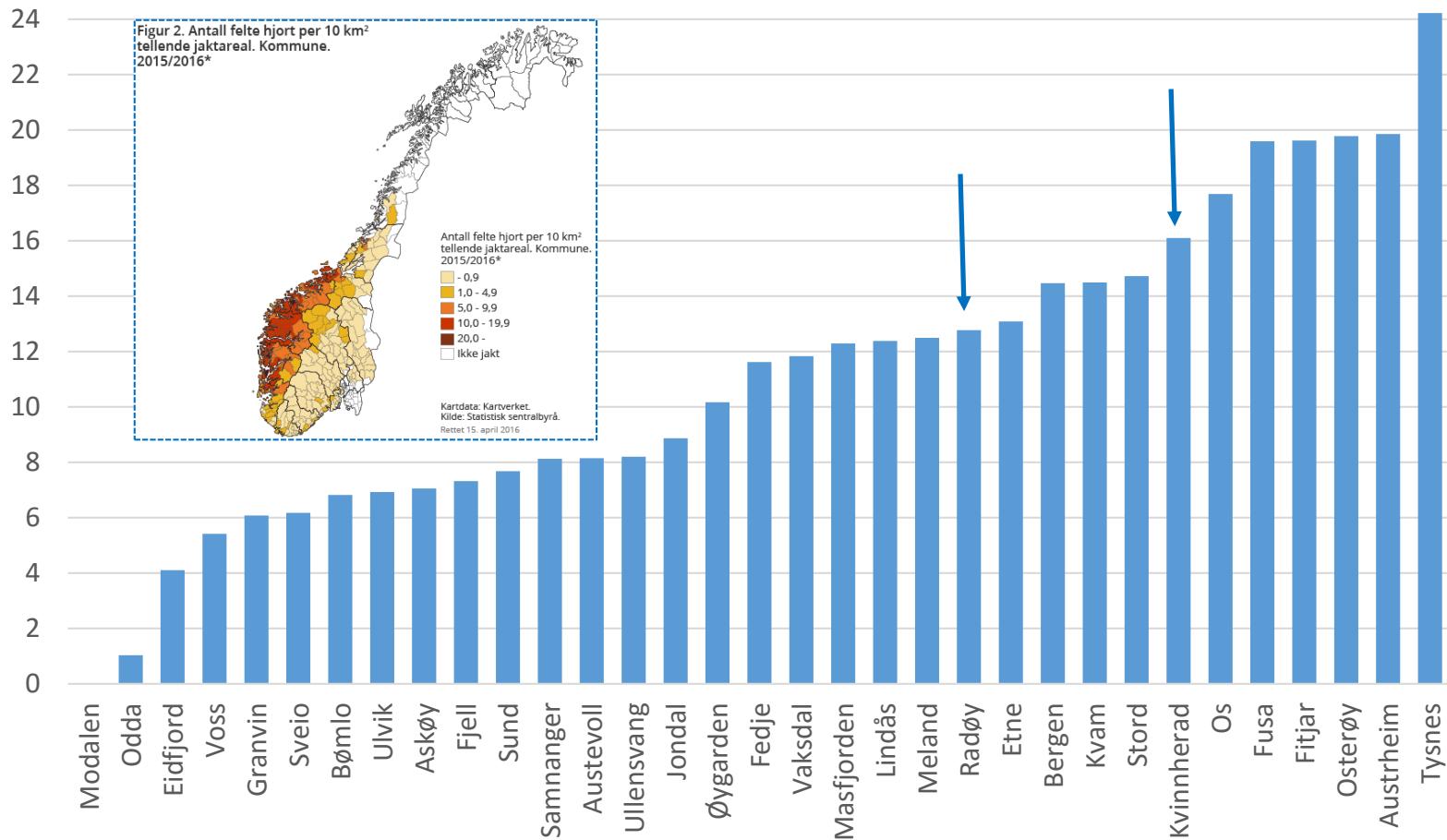

Jf. Tysnes kommune: Registrerte slaktevekter i Hjorteviltregisteret 2008-2016

	Hann kalv			Ho kalv			Hann 1 ½ år			Ho 1 ½ år			Hann eldre			Ho eldre		
År	snitt	tal	Felt	snitt	tal	Felt	snitt	tal	Felt	snitt	tal	Felt	snitt	tal	Felt	snitt	tal	Felt
2006	-	-	43	-	-	36	-	-	77	-	-	68	-	-	79	-	-	79
2007	-	-	58	-	-	33	-	-	66	-	-	82	-	-	97	-	-	85
2008	26	50	55	25,6	48	50	48	64	84	45	76	82	79	101	100	57	101	105
2009	25,2	57	59	24,6	50	53	46	63	75	44	79	84	79	108	115	57	91	98
2010	24,8	74	79	24,9	69	68	44	71	77	43	90	96	79	109	117	56	106	122
2011	24,7	63	64	24,1	72	68	44	94	96	41	90	87	74	95	104	55	129	137
2012	25,7	80	86	23,4	84	87	46	99	111	42	79	81	75	94	100	55	125	139
2013	24	73	79	23,4	86	90	44	74	81	42	92	99	71	90	91	53	153	150
2014	24,1	85	91	23,5	66	80	45	81	98	42	68	97	76	81	96	55	151	162
2015	24,4	54	70	22,8	59	63	44	78	88	41	75	79	73	81	96	54	117	136
2016	23,8	91	93	22,7	62	64	44	101	102	42	84	86	74	102	105	53	130	136

Tal felte dyr i kommunane i Hordaland i 2016 per 10 km² teljande areal

Tal felte dyr på Radøy i 2009 og 2010 per 10 km² teljande areal: ca 30

Bestandsforvaltninga i endring

Frå DN-rapport 8-2009:

Rundt år 2000 påpeikte mange at det er behov for ei dreiling av forvaltningsprinsippa bort frå einartsforvaltning og over mot fleirartsforvaltning

Eit fleirartsfokus kan t.d. bety at det bør utformast forvaltningsmål for eit område sitt totale beitebelastning, som omfattar beitetrykk både frå ville og tamme klauvdyr. I ein del område kan det også vere nødvendig å ta med store rovdyr sin effekt på hjorteviltet sin bestandsdynamikk.

Dette betyr at vi må ha eit heilheitsperspektiv og utvikle ei **økosystembasert forvaltning**, kor økosystemet sin struktur og funksjon vert ivaretaken, samtidig som vi sikrar ein integrasjon av økologiske, økonomiske og kulturelle verdiar i eit langiktig perspektiv.

Forvaltninga bør også være **adaptiv**, noko som inneber at ein overvakar effekten av iverksette forvaltningstiltak på ein systematisk måte, og brukar resultata til å justere tiltak, verkemidlar og om nødvendig også måla. Dette vil ofte kreve lokal kunnskap og lokal respons, men samtidig vil kommunenivået i dei fleste samanhengar bli for snevert når ein skal forvalte ressursar som har store leveområde, og som føretok omfattande og lange sesongvandringar.

Overordna mål i dagens hjorteforvaltning

Artikkel på Norsk Hjortesenter 14. april 2017, av Johan Trygve Solheim:

«Fokuset i dagens hjorteforvaltning er ikke et størst mulig kjøttutbytte eller å kle landet vårt med hjort. Det overordnede målet er å sikre kvaliteten på de dyra som går igjen etter jakta. Det betyr at de mest produktive dyra av begge kjønn skal leve videre for å utgjøre en robust og produktiv bestand. En bestand som skal være best mulig tilpasset naturgrunnlaget, konkurrerende arealbehov og evnen til å tilpasse seg langsiktige endringer i miljøet.»

Kvifor jegerar i dag bør skyte meir kalv

Frå artikkel på Norsk Hjortesenter 14. april 2017, av Johan Trygve Solheim:

For berre nokre tiår sidan var det forbode å skyte kalv.

Forvaltinga på sytti- og åttitalet var ei suksessoppskrift for dei som ønskten meir hjort i skog og mark, men var lite langsiktig for å møte utfordringane med høge bestandstettleikar som oppstod seinare.

Mange såg etter kvart at den raske veksten i hjorteviltbestandane blant anna skuldast overbeskatting av hanndyr og for lite uttak av unge hoddyr.

Høge tildelingar av vaksne koller medførte at mange kalvar gjekk igjen etter jakta. Dødelegheita blant morlause kalvar er spesielt høg.

Hjorteviltbestandane er tilpassa høg kalvedødelegheit. Slik sett kan dei som skal forvalte ein hjortebestand også tenkje større grad av kalveskyting som ei naturleg tilnærming i jaktuttaket.

Det er ein vesentleg forskjell mellom det å forvalte ein bestand med låg tettleik som er i vekst, og dagens situasjon med høge bestandstettleikar over store område. Nokre meiner dagens bestandar er for høge og må reduserast, mens dei fleste meiner ei stabilisering bør vere målet for framtida. Sjølvsagt finst det også nokre som meinat det er plass til endå meir hjort i skog og mark. I alle tilfelle er det utelukkande menneskelege interesser som ligg til grunn for deira vurderingar. (Forts. neste side)

Hjorten er ein planteetar. Før eller sidan veks bestanden seg større enn beitegrunnlaget, med mindre bestanden vert regulert. I dag er det stort sett berre jakt som regulerer hjortebestandane.

Tidlegare var det vinterbeiteområda som vart rekna som flaskehals for hjorten, men fleire og fleire stader veit vi no at det er sommarbeita som vert overbelasta.

Gjennom fleire år er det påvist såkalte tettheitsavhengige effekter målt som reduksjon av kroppsvekt for kalv og ungdyr. Og det er særleg ungdyra som er taparane i konkurransen om dei beste beiteplantene i vekstperioden. Kolla skal ikkje berre sikre årskalven optimale forhold gjennom sommaren, men må også trekke med seg fjarårsdyret til dei same beiteområda. Ved høge bestandstettleikar får det størst negativ effekt for fjarårsdyra som tapar i beitekonkurransen som oppstår. Ikke berre innad i «familien», men også med dei andre dyra som beiter i det same området. Difor er uttak av ungdyr også viktig i dagens bestandsretta forvaltning, og spesielt med fokus på å ta ut fleire unge hodyr. Den negative vektutviklinga vi har sett mange stader medfører ikkje berre at færre og færre av desse blir bedekka som 1,5 år gamle, men at dei faktisk ikke klarer å oppnå tilstrekkelig vekt til å bli drektige før dei er om lag 3 år gamle. Det er ein direkte samanheng mellom kroppsvekt og sannsynlegheit for å bli drektig. Og det er dramatisk for hjortebestanden sin reproduksjonsevne at eit aukande tal individ brukar fleire år på å oppnå optimal vekt. Det medfører blant anna at dei belastar allereie overbelasta beiter utan å vere i produksjon. Ein effekt som ytterlegare vert forsterka ved at vi har ein låg snittalder i heile bestanden, og at andel bukk per kolle er låg. (Forts. neste side)

Kalvane har evnene til å vekse heile det første leveåret og vil som ungdyr i snitt kunne oppnå slaktevekter opp mot 50 kilo for hodyr og 55 kilo for hanndyr. Men det føreset at kalvane har tilgang til gode beiter og at beitekonkurransen er låg. Enkelt sagt må det vere plass til alle desse dyra, og her ligg mykje av dagens utfordring. Det blir for mange unge dyr i forhold til beitegrunnlaget om alle kalvar skulle bli ungdyr før dei vert felt. For det er ikkje lengre mogeleg for hjorten berre å flytte seg til neste dal. Der er det allereie mange andre hjortar. Dette har medført at mange i dag feller ungdyr som ikkje har høgare slaktevekter enn ein normalt stor kalv. Unntaksvise vert det felt store ungdyr, men desse blir færre og færre og i mange tilfelle viser det seg ved tannsjekk at dei er 2,5 år gamle og eldre. Det vil seie at ein spissbukk som tidlegare med rimeleg sikkerheit kunne antas å vere 1,5 år i aukande grad viser seg å vere eldre.

Eit stadig tilbakevendande argument mot kalveskyting, er at kolla kan få jurbetennelse. Dette er ikkje rett. Skulle det ein sjeldan gong inntreffe, så skuldast det mest truleg andre forhold enn tap av kalven. (Forts neste side)

Vegen vidare:

Vi har aldri hatt meir kunnskap om hjort og forvaltning av hjorteressursen, men evner aktørene å ta den i bruk?

Vi veit at dei fleste jegerar vil skyte det første og beste dyret som dukkar opp, spesielt om det har gevir, om ikke nokon har laga nokre klare mål for kva ein ønskjer med hjortebestanden.

Jegerar, grunneigarar og offentlege forvaltarar må samarbeide for å få ei framtidsretta og moderne hjorteforvaltning.

Dei fleste jegerar i dag aksepterer at det må skytast kalv. Det vil vere ulike meininger om kor høg andel kalv det skal vere i jaktuttaket.

I prinsippet kunne det vore fri kalveavskyting. Ein vil uansett ikkje greie å skyte alle kalvane i ein normal bestand sjølv om ein gjekk inn for det. Det er ikkje eit mål å eliminere rekrutteringa til bestanden, men søkje å begrense den, og det skjer best gjennom å ta ut dei rette dyra tidleg. Forholda for dyra som vert igjen vert betre fordi beitekonkurransen vert redusert.

Det er viktig at kommunane tek tak og formulerer klare mål og rammer for utviklinga av hjorteressursen. Grunneigarane er gitt mogelegheit til å påverke bestandsutviklinga. Om dei ønsker ein stor og produktiv bestand i åra framover er det vår tilråding at dei gjennom bestandsplanane dei utarbeider søker å auke andelen av kalv i uttaka. Vidare at dei balanserer uttak mellom han- og hodyr slik at det på botnlina vert teke ut nokre fleire hodyr enn hanndyr årleg. Om ikkje vil bestandane berre fortsetje å vekse. **Flest mogeleg av dei dyra som går igjen etter jakta skal vere dyr i sin beste og mest produktive alder,** og då er bukkane like viktige som dei såkalla «stamkollene».

Avskytingsplan (i bestandsplan)

Frå boka «Alt om hjorten» av Erling Meisingset (2003): Dei fleste kommunar har i dag ei avskyting som inneber 20-35 % kalvar, 20-40 % ungdyr og 20-50 % eldre dyr.

I ein tilstrekkeleg kjønnsbalansert bestand bør det vere lik kjønnsfordeling i uttaket med maks 55 % hanndyr, kanskje helst 50 %.

Forslag i ein tett bestand: 30 % kalvar, 30 % ungdyr og 40 % eldre dyr.

Forslag i mindre tett bestand: 25 % kalvar, 35 % ungdyr, 40 % eldre.

Frå Rolf Langvatn sin presentasjon «Bestandsplaner for hjorteforvaltning» på Naturdatas viltkonferanse 2016: Tilrådde grenseverdiar for beskatting av ulike kategorier dyr i bestanden. Saman med variasjon i jakttrykk (kvotar) skal dette kunne takle dei fleste demografiske utgangspunkt og målsetjingar for hjorteforvaltninga!:

Kalv: 20-28 %, Hann 1 år (Spissbukk) 10-15 %, Ho 1 år (fjordkolle) 10-15 %, Vaksen bukk 10-20 %, Vaksen kolle 25-35 %.

Forslag til avskyting i forslag til bestandsplan for «Nordhordland bestandsplanområde» 2016. Forslag for mellom anna å oppnå betre kjønns- og aldersstruktur:
Kalv \geq 30 %, Kalv + ungdyr \geq 65 %, Spissbukk \leq 15 %,
Eldre dyr \leq 35 %, derav eldre hanndyr \leq 15 %.

Kommunale mål for bestandsutvikling (hjort) – status

KOMMUNALE MÅL OG STRATEGI FOR
HJORTEFORVALTNINGA I FUSA, OS OG SAMNANGER I
PERIODEN 2010-2020

Landbrukskontoret for Fusa, Os og Samnanger

VEDTATT AV BYSTYRET 23.01.2013

FORVALTNINGSPLAN
**Hjort i
Bergen**
2012-2020

2012-2020

BERGEN KOMMUNE

Forvaltningsplan for hjort i Tysnes

Bestandsstruktur, målsetjingar og aktuelle tiltak

2010 - 2015

Viltet i Voss

Kartlegging av viktige viltområde
og status for viltartene

Hordaland Fylkeskommune

10 FEB 2014

ULVIK HERAD
Skeiesvegen 3
5730 ULVIK

Direkte innval:
56527055

Stad/Dato:
07.02.2014

Målsetjingar for hjorteviltforvaltninga i Ulvik 2014 – 2017

1.1.2014 å sende framlegg til nye forvaltningsmål for
på høyring. Høyringsfristen er 24. mars 2014.

Eventuelle
ye

**Mål for forvaltning av hjortevilt i Askøy
kommune**

(Foto: Maifrid Eide)

Høringsdokument

Høyringsfrist er onsdag 14. august 2013

**ASK
ØY** /
KOMMUNE

**MÅLSETTING FOR
HJORTEVILTFORVALTNING I AUSTEVOLL
2014-2018**

MILJØ-
DIREKTORATET

VEILEDER

M-478 | 2016

Forskrift om forvaltning av hjortevilt – med kommentarer

Forskrift om forvaltning av hjortevilt

§ 1 FORMÅL

Formålet med denne forskriften er at forvaltningen av hjortevilt ivaretar bestandenes og leveområdene produktivitet og mangfold. Det skal legges til rette for en lokal og bærekraftig forvaltning med sikte på nærings- og rekreasjonsmessig bruk av hjorteviltressursene.

Forvaltningen skal videre sikre bestandsstørrelser som fører til at hjortevilt ikke forårsaker uakseptable skader og ulemper på andre samfunnsinteresser.

Det trengs «ein plan» for forvaltning av hjort i kommunen. Treng då:
Utviklingstrekk/status→ utfordringar→ mål→ strategiar→ tiltak→ overvaking

Rullering

Forskrift om forvaltning av hjortevilt

§ 3 MÅL FOR FORVALTNING AV ELG, HJORT OG RÅDYR

Kommunen skal vedta mål for utviklingen av bestandene av elg, hjort, og rådyr der det er åpnet for jakt på arten(e). Målene skal blant annet ta hensyn til opplysninger om beitegrunnlag, bestandsutvikling, skader på naturmangfold, jord- og skogbruk og omfanget av viltulykker på veg og bane.

§ 4 INTERKOMMUNALT SAMARBEID

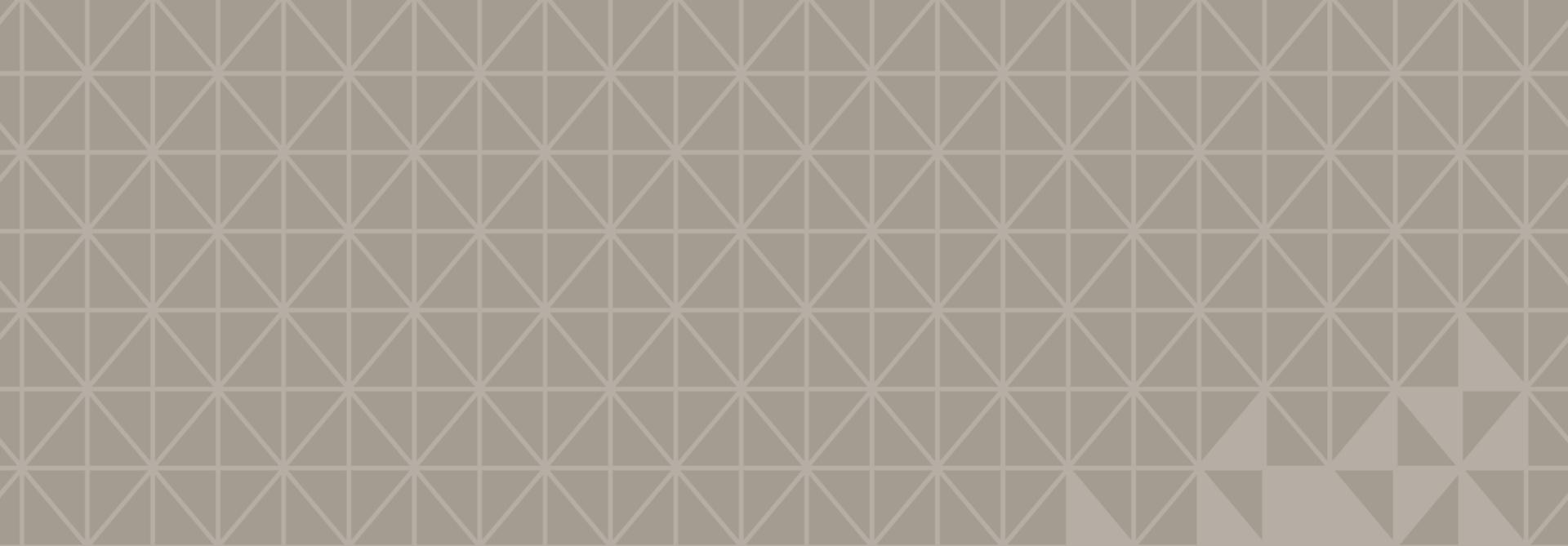
Kommunene bør samarbeide om felles mål for hjorteviltbestandene når det er hensiktsmessig å samordne bestandsplanleggingen over kommunegrenser.

Fylkeskommunen kan pålegge kommuner å inngå i et slikt samarbeid hvis det anses som nødvendig for å ivareta bestands- eller samfunnsmessige hensyn på et regionalt nivå.

Frå kommentarane til § 3 (Mål ...)

- Viktig at de kommunale målene er konkrete og etterprøvbare.
- Viktig at kommunenes mål fungerer som tydelige retningslinjer for jaktrettshavere som ønsker å utarbeide en bestandsplan.
- **Indekser som kan bidra til kartlegging av status og bestandsutvikling, kan hentes ut fra Hjorteviltregisteret.**
- Kommunens mål bør utvikles i tett dialog med berørte interesser, blant annet rettighetshaver- og jegerorganisasjoner.
- Kommunene har et stort ansvar for å minimere konflikten med andre interesser, som jordbruk, skogbruk, samferdsel og naturmangfold. Konkretisering av dette er viktige mål.
- Kommunens mål skal bidra til ivaretagelse av naturmangfoldet. Forvaltningsprinsippene i kapittel II i naturmangfoldloven skal danne et grunnlag for forvaltningen.

Arbeidet med etablering av bestandsplanområde for hjort 2013–2017

– status og ømø -Vegen vidare - Innleiing og diskusjon

Kommentarar til § 15 (frå rettleiar M-478):

Kommunen skal legge til rette for og stimulere jaktrettshaverne til å planlegge en god, målrettet bestandsforvaltning gjennom utarbeidning av en bestandsplan.

Bruk av bestandsplan skal være hovedregelen ved forvaltning av elg og hjort. Det er i første rekke jaktrettshavernes ansvar å planlegge avskytingen i forbindelse med bestandsplaner.

Minimumskrav til størrelse

Et vald eller et bestandsplanområde, som disponerer et tellende areal på minimum 20 ganger minstearealet, kan søke kommunen om godkjenning av en bestandsplan. **Kommunen har mulighet til å øke dette minimumskravet**, men ikke senke det. Det ligger i begrepet bestandsplan at det kreves en viss avskyting for å være i stand til å ha en reell påvirkning på en bestand.

§ 15 KRAV TIL BESTANDSPLAN FOR ELG OG HJORT

Vald eller bestandsplanområder som disponerer et tellende areal på minimum 20 ganger minstearealet kan søke kommunen om godkjenning av en flerårig, maksimalt femårig, bestandsplan for elg og/eller hjort

Bestandsplanen skal inneholde mål for bestandsutviklingen, i samsvar med kommunens mål. Bestandsplanen skal også inneholde en plan for den årlige avskytingen i antall dyr, som et minimum fordelt på kategoriene kalv, voksne hunndyr og voksne hanndyr, samt spissbukk for hjort.

For bestandsplanområder skal planen beskrive hvordan ulike dyrekategorier i fellingskvota årlig fordeles på de enkelte valdene.

§ 12 KRAV TIL BESTANDSPLANOMRÅDE FOR ELG OG HJORT

Et bestandsplanområde er to eller flere vald som samarbeider om å utarbeide bestandsplan for elg og/eller hjort.

...

Kommentarar til § 12 (frå rettleiar M-478):

Minimumskrav til størrelse

Det er satt et minimumskrav til bestandsplanområdets størrelse:
Kommunen kan øke dette minimumskravet, men ikke senke det, jf. § 15.

Geografisk utforming

Merking av hjort og elg med GPS-sendere har gitt verdifull kunnskap om dyrenes områdebruk. Mange av individene i ulike bestander benytter svært store arealer gjennom året, og vi har fått mer kunnskap om hvilke områder dyr trekker mellom. **Slik kunnskap er relevant å benytte når man skal etablere et bestandsplanområde.**

Angåande kommunen sine oppgåver:

§ 17 VALD, BESTANDSPLANOMRÅDE OG BESTANDSPLAN OVER KOMMUNEGRENSER

Søknad om godkjenning av vald, bestandsplanområde og bestandsplan som berører flere kommuner, sendes den kommunen der den største delen av det tellende arealet ligger, om ikke annet er bestemt. Denne kommunen godkjenner og forvalter slike vald, bestandsplanområder og bestandsplaner i samsvar med bestemmelser som gjelder i sin kommune.

En forutsetning for samarbeid etter første ledd, er at alle berørte kommuner har gitt sitt samtykke til dette i henhold til kommuneloven.

Sjå kommentarar i rettleiaren til hjorteviltforskrifta (neste side):

Kommentarar til § 17:

En av kommunens oppgaver er å stimulere til etablering av hensiktsmessige vald, bestandsplanområder og bestandsplaner.

Jaktrettshaverne tar beslutningene om samarbeid. Relevant informasjon og økonomiske bidrag fra det kommunale viltfondet kan være effektive stimuli i dette arbeidet.

Kommune- og fylkesgrenser skal ikke være til hinder for å oppnå geografisk hensiktsmessige vald eller bestandsplanområder. ...

Valdene bør likevel ikke være så store i utstrekning, og omfatte så mange eiendommer, at det oppstår vanskeligheter med å følge opp rapporteringsplikt og gjennomføre forvaltningstiltak.

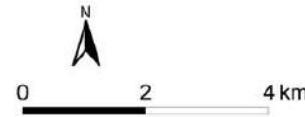
Større hjorteprosjekt i Hordaland, som grunnlag for reell bestandsforvaltning

- **Viltkartlegging i kommunane i Hordaland (før 2010)**
 - >i regi av FMHO og kommunane
- **Hordahjort 2008-2013**
 - >GPS merkeprosjekt: I alt merka og spora 117 hjortar i fylket
 - >Basert på eksisterande kunnskap, og ny kunnskap gjennom prosjektet vart det utarbeidd kart med forslag til inndeling av fylket og tilgrensande område i ca 20 bestandsplanområde.
- **Forvaltning av hjortebestand 2014-2017**
 - >Etablere bestandsplanområda ...

Hjortetrakk finn ein mange av på Radøy. Det har ikkje vore noko mål å få ei full oversikt over desse. Ein har koncentrert seg om å kartfeste nokre viktige kryssingspunkt, der dyra kryssar veg eller fjordstrekk (Kart 2).

Kart 2. Hjort

- Viktig beiteområde
- Trekkveg

Kartframstilling: Fylkesmannen i Hordaland, miljøvernavd.
Digitalt kartgrunnlag: Statens kartverk (N50), NIJOS/GEOVEKST (DMK)

Kjelde:
Viltet i Radøy. MVA-rapport 9/2004

Prosjekt Hordahjort 2008-2013

Delmål 1 - Samordne forvaltninga i hensiktsmessige hjorteviltregioner

Delprosjekt 1. Samhandling, kunnskapsoppbygging og informasjonsflyt.

*For å drive en god, stammeretta
forvalting som gjør oss i stand til
å styre utviklinga.*

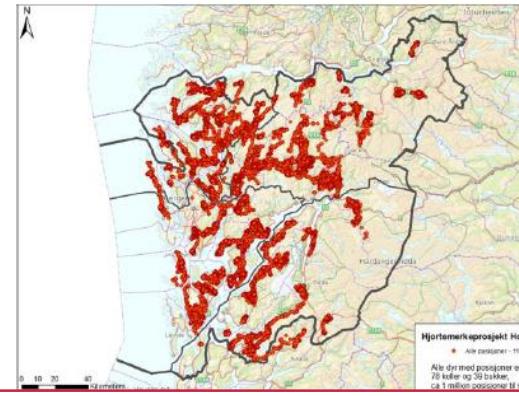
Stikkord:

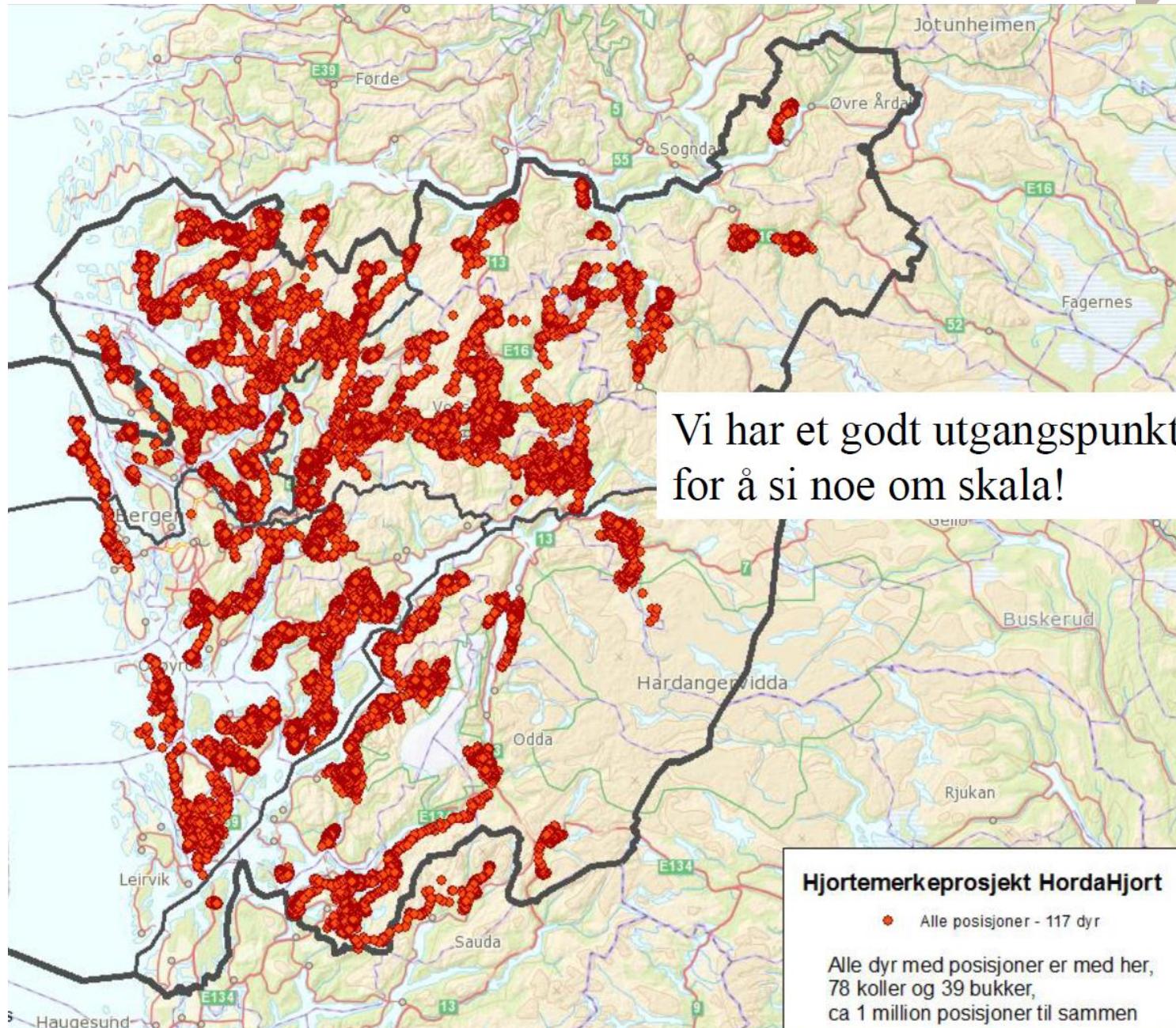
Bestandsretta forvaltning,
Bestandsmessige avgrenninger,
Samarbeid,
Informasjon,
Kunnskapsflyt.

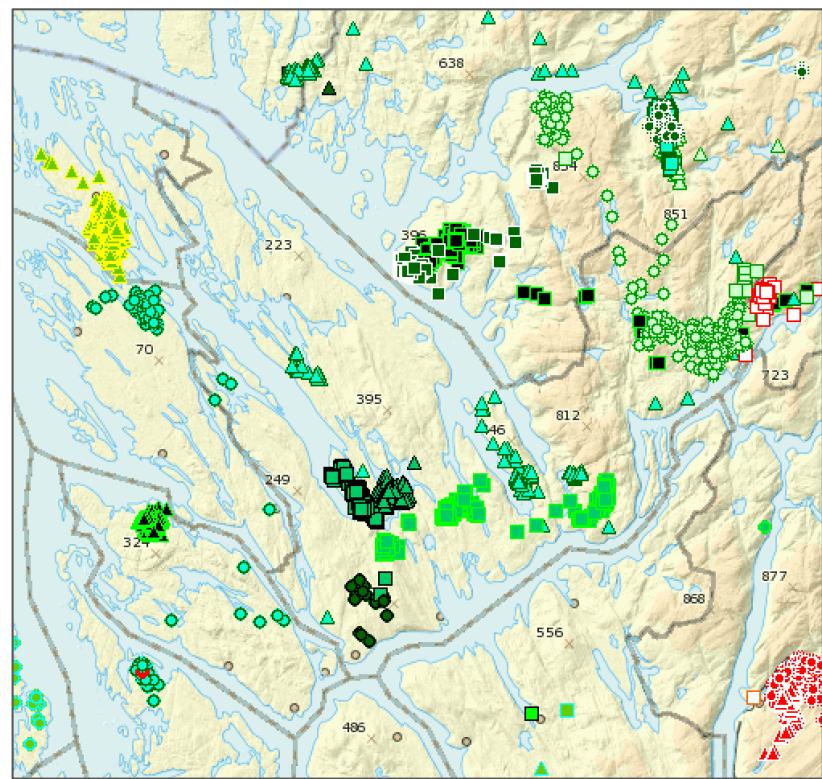
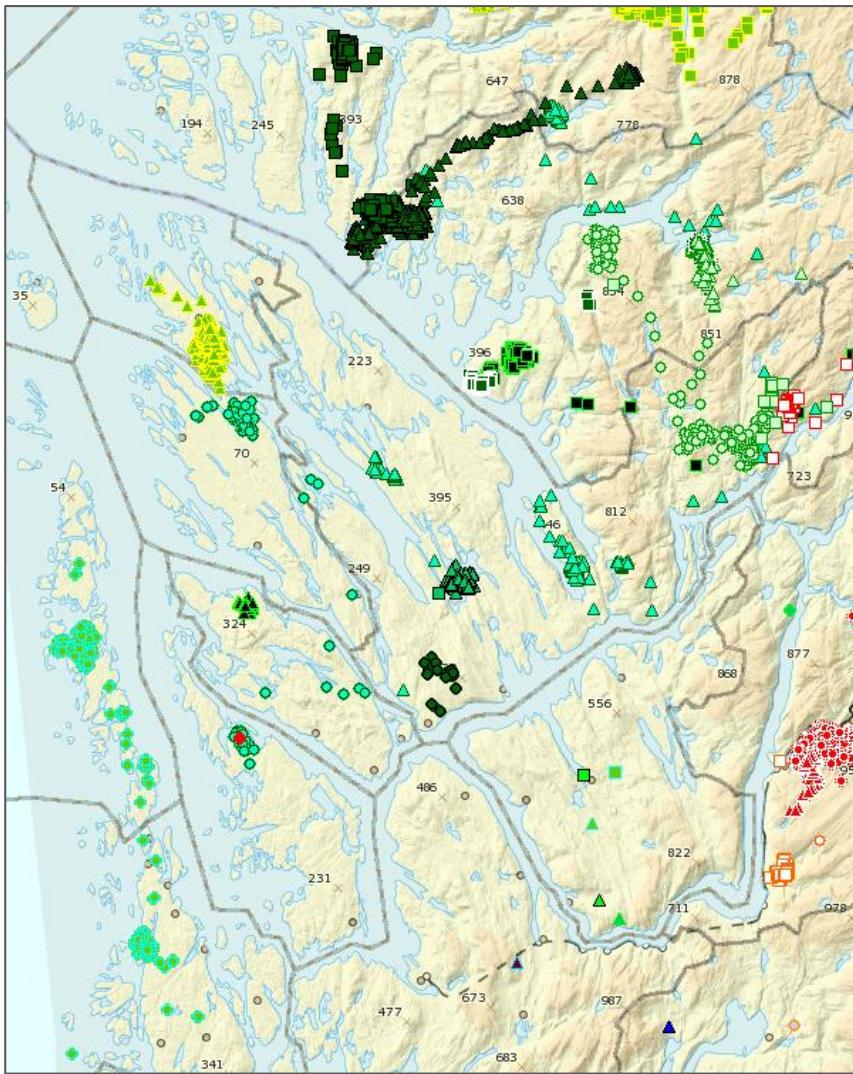

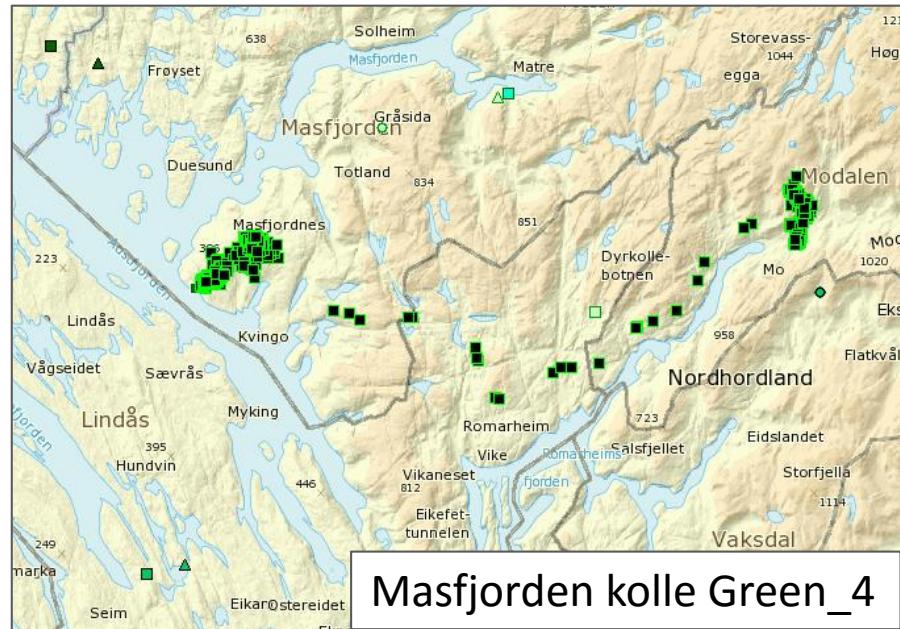
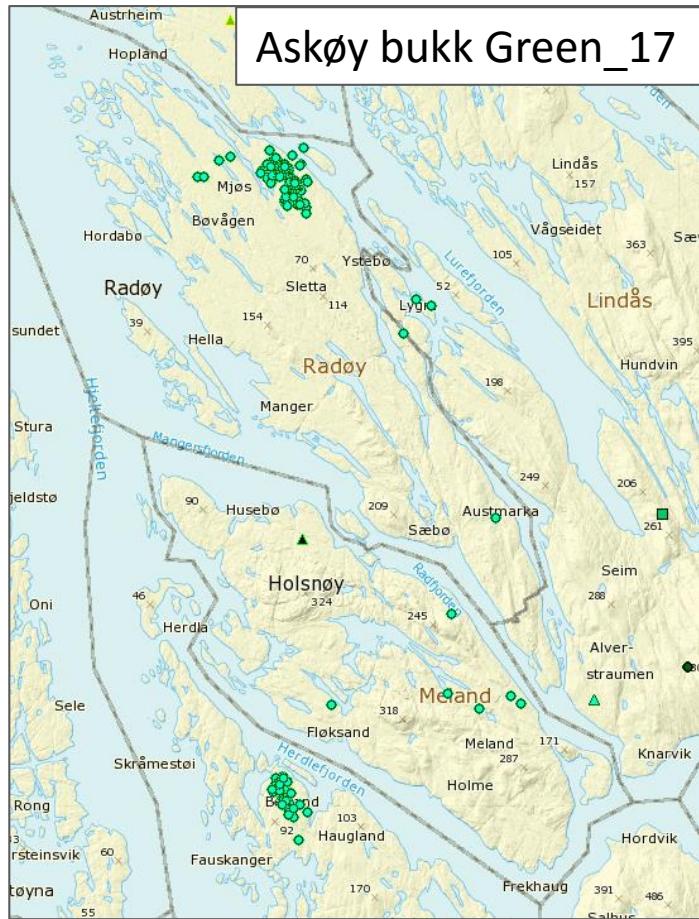
Oppsummering delmål 2:

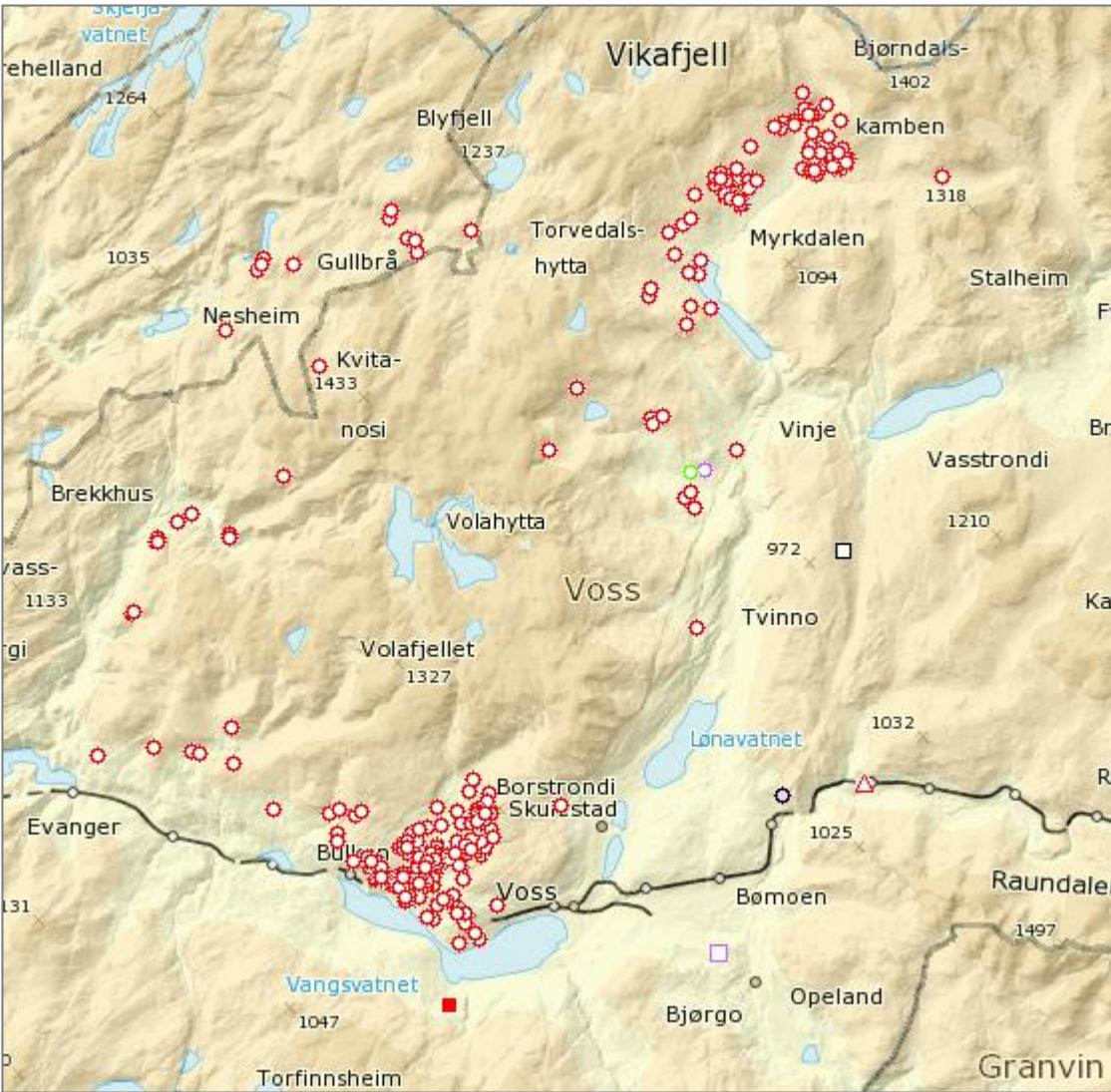
- Mål om antall merka GPS dyr: 120 totalt - jevnt fordelt mellom sonene.
- Fasit: 117 merka dyr, fordelt på 30 ulike kommuner.
- Data: sesongdata fra 111 dyr (64 dyr med to sesonger)
- Ca 1 mill posisjonsregisteringer
- 82 dyr er døde - 77 skutt (45 koller, 32 bukker), 2 døde etter ulykke, 2 døde etter hard vinter, 1 død ukjent. Datafangst: slaktevekt fra 69 dyr, og kjeve fra 63 (+ noen til).
- 35 dyr (28 koller og 7 bukker) lever - 33 går med GPS halsbånd, 2 remerka og tatt av halsbånd
- Resultatene oppsummeres i sluttrapporten

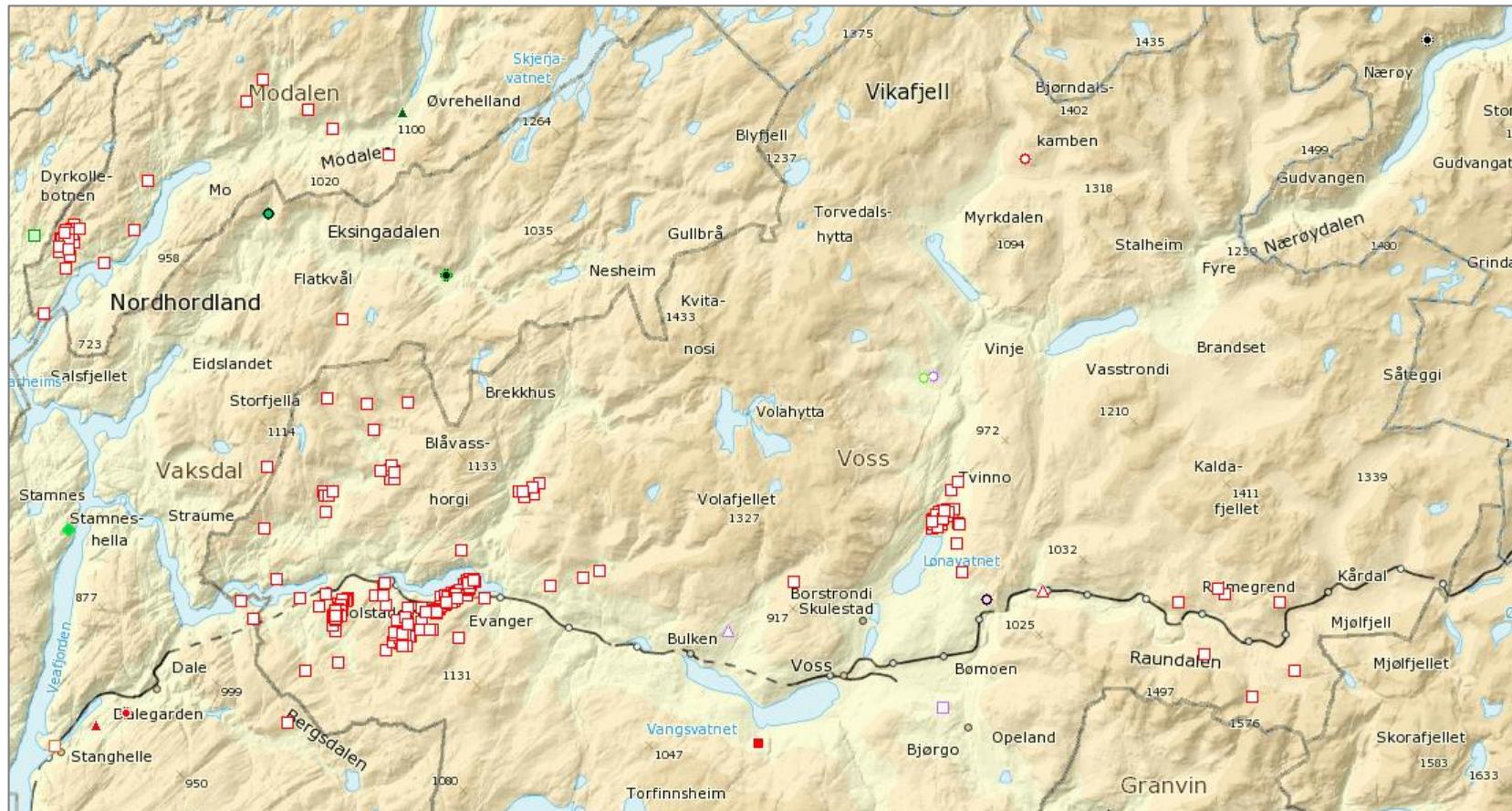

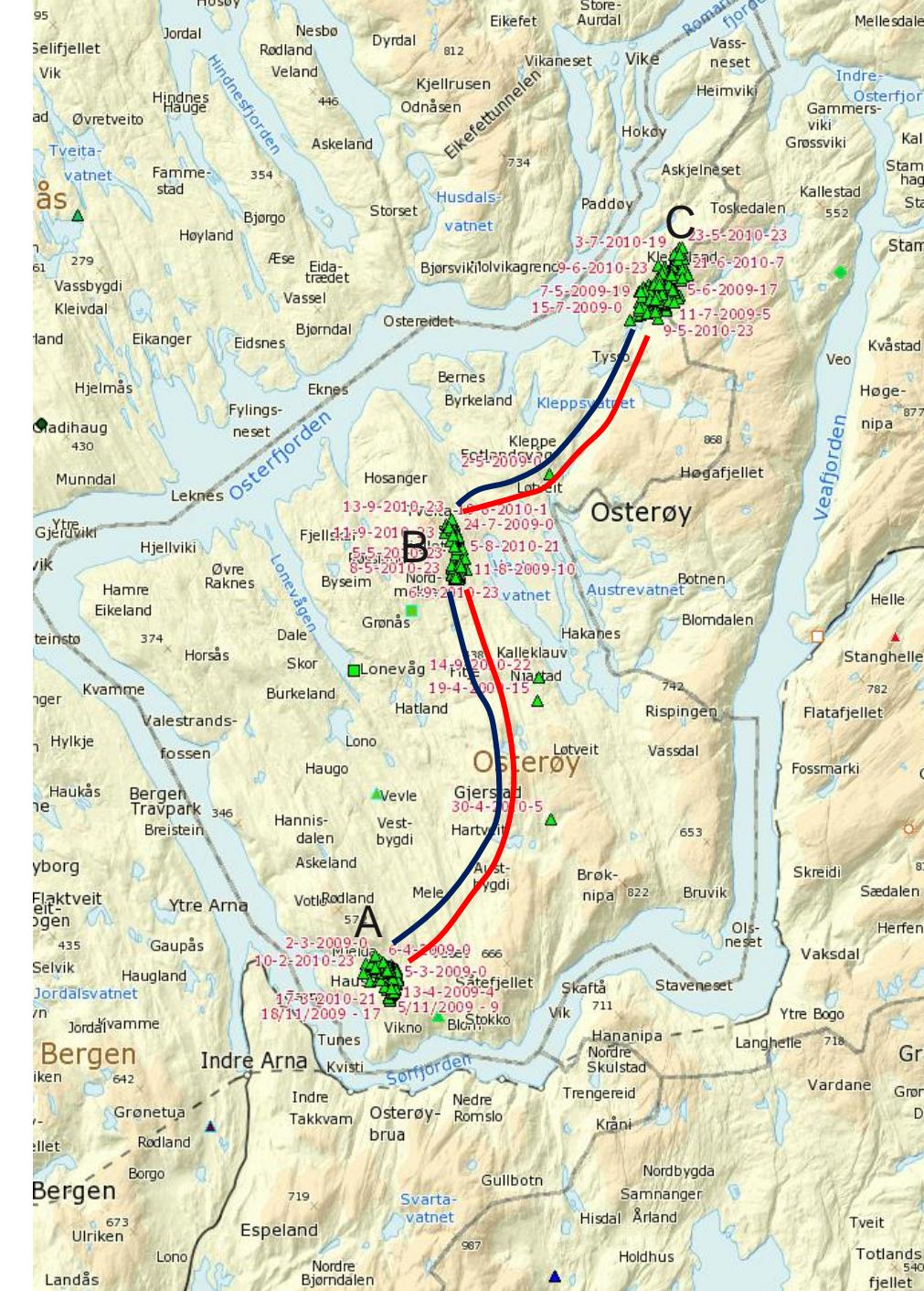

Voss_bukk_hvit_204

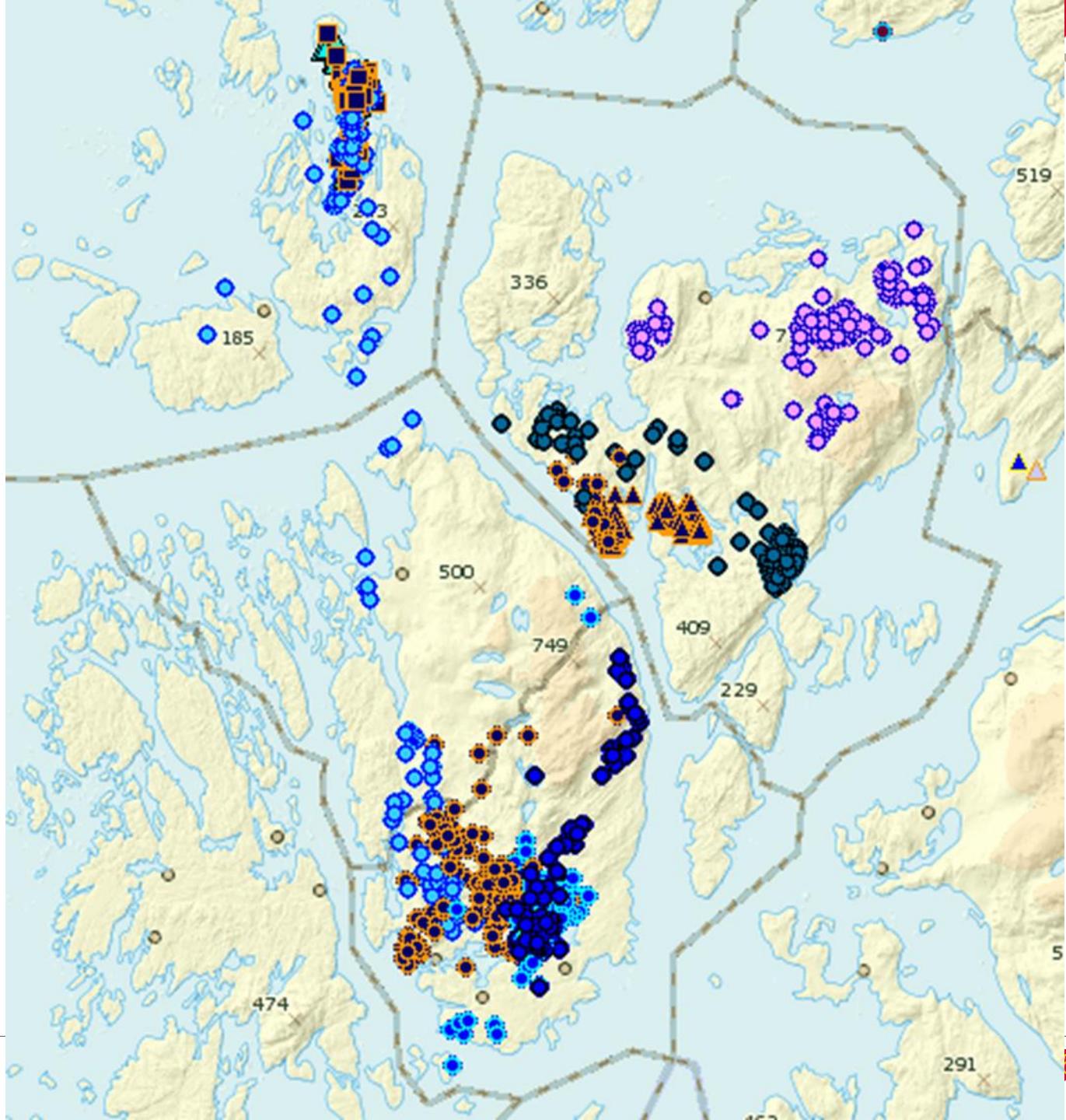
Voss_kolle_Hvit_205

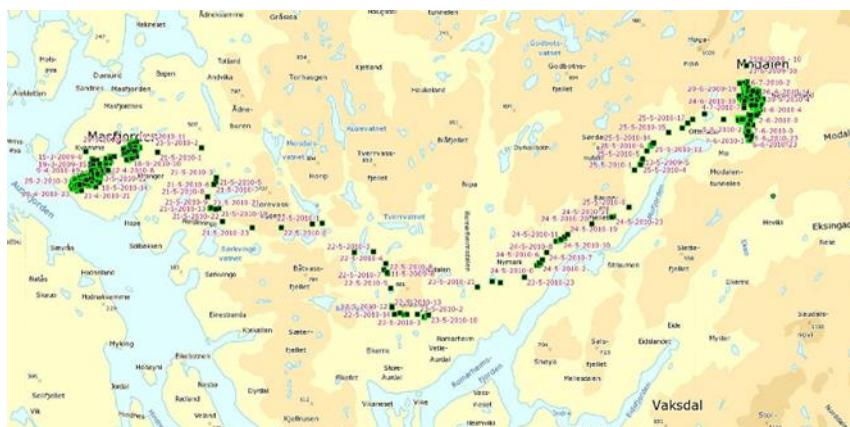

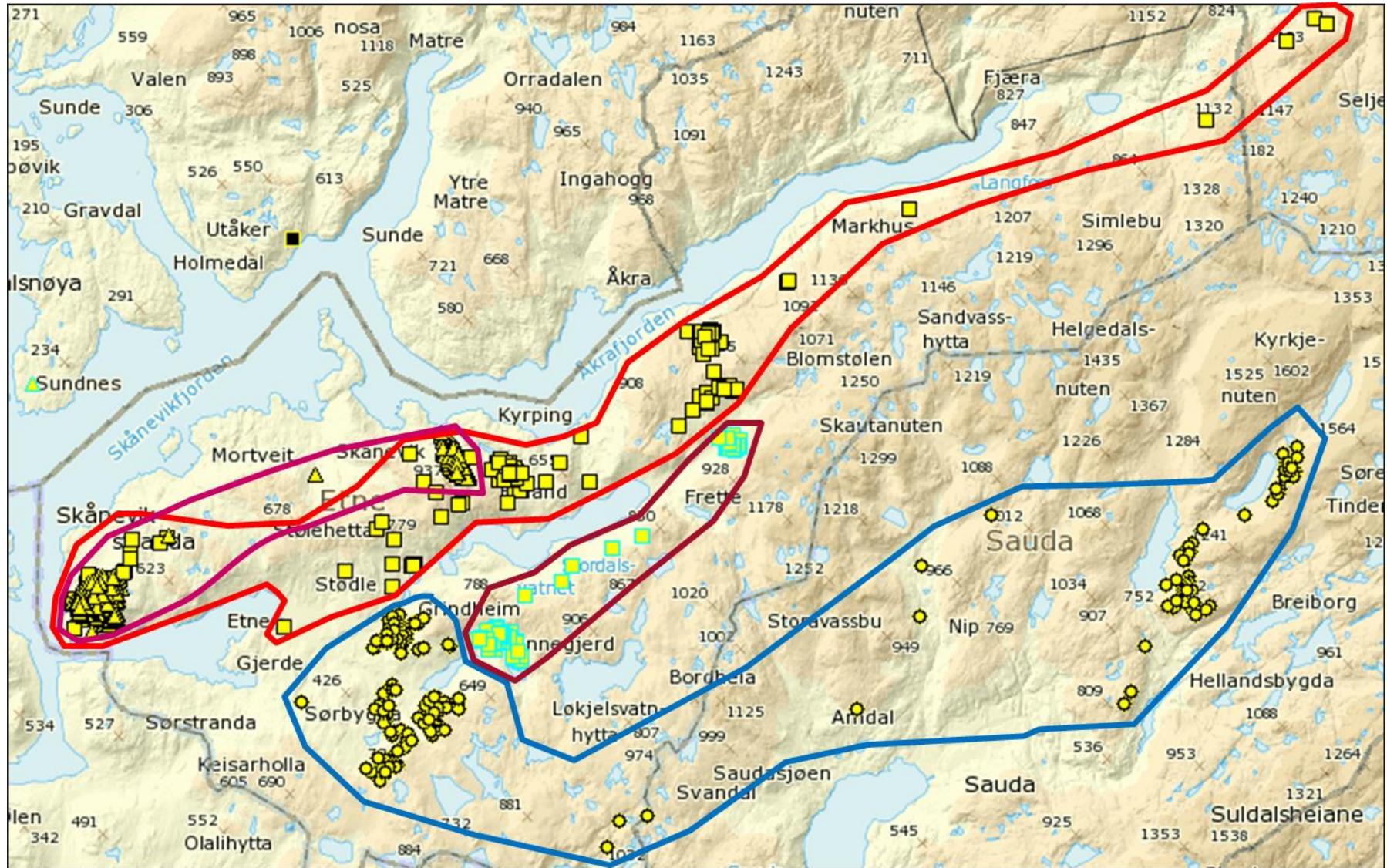
"Hordahjort"

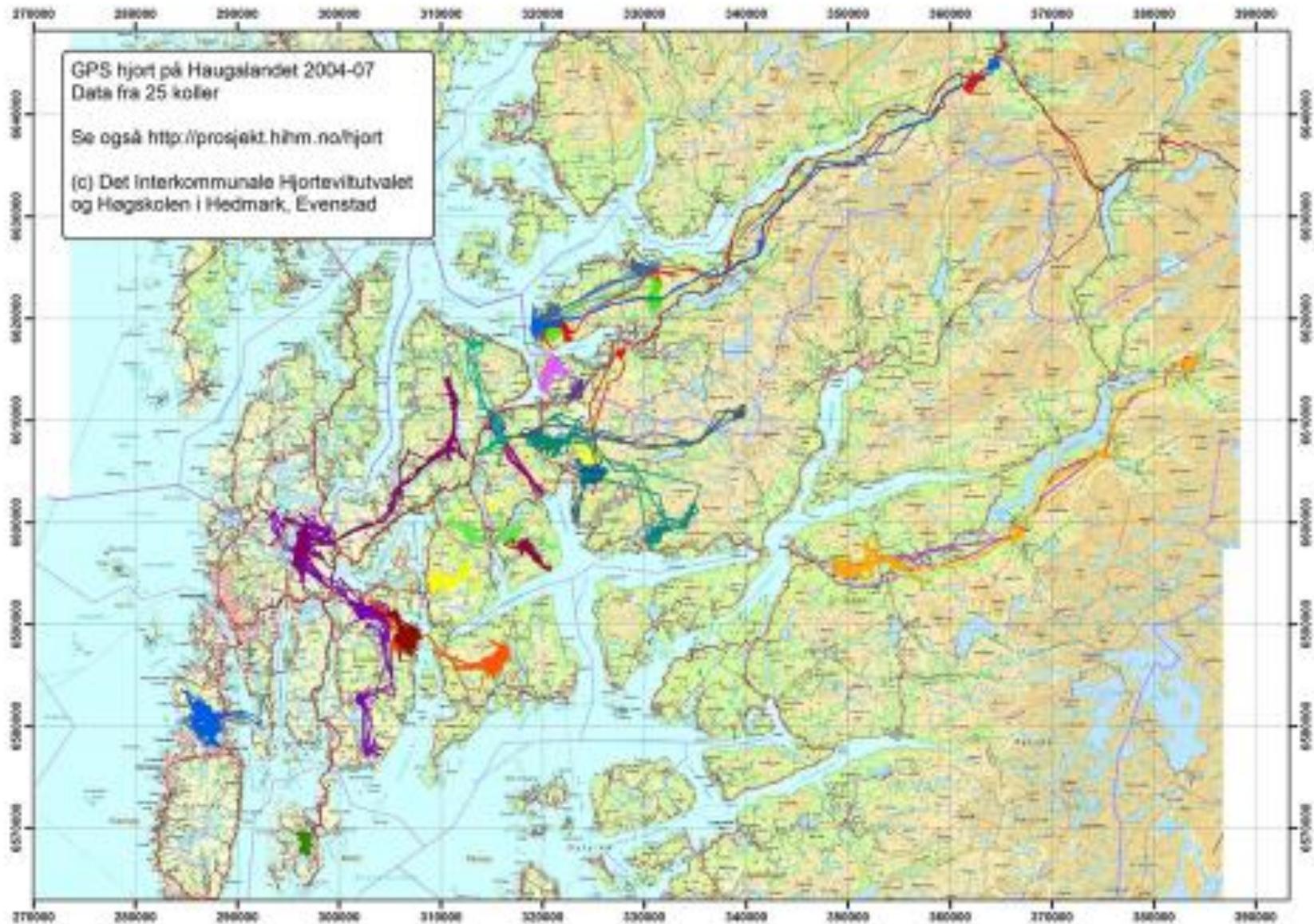
Osterøykolle green2

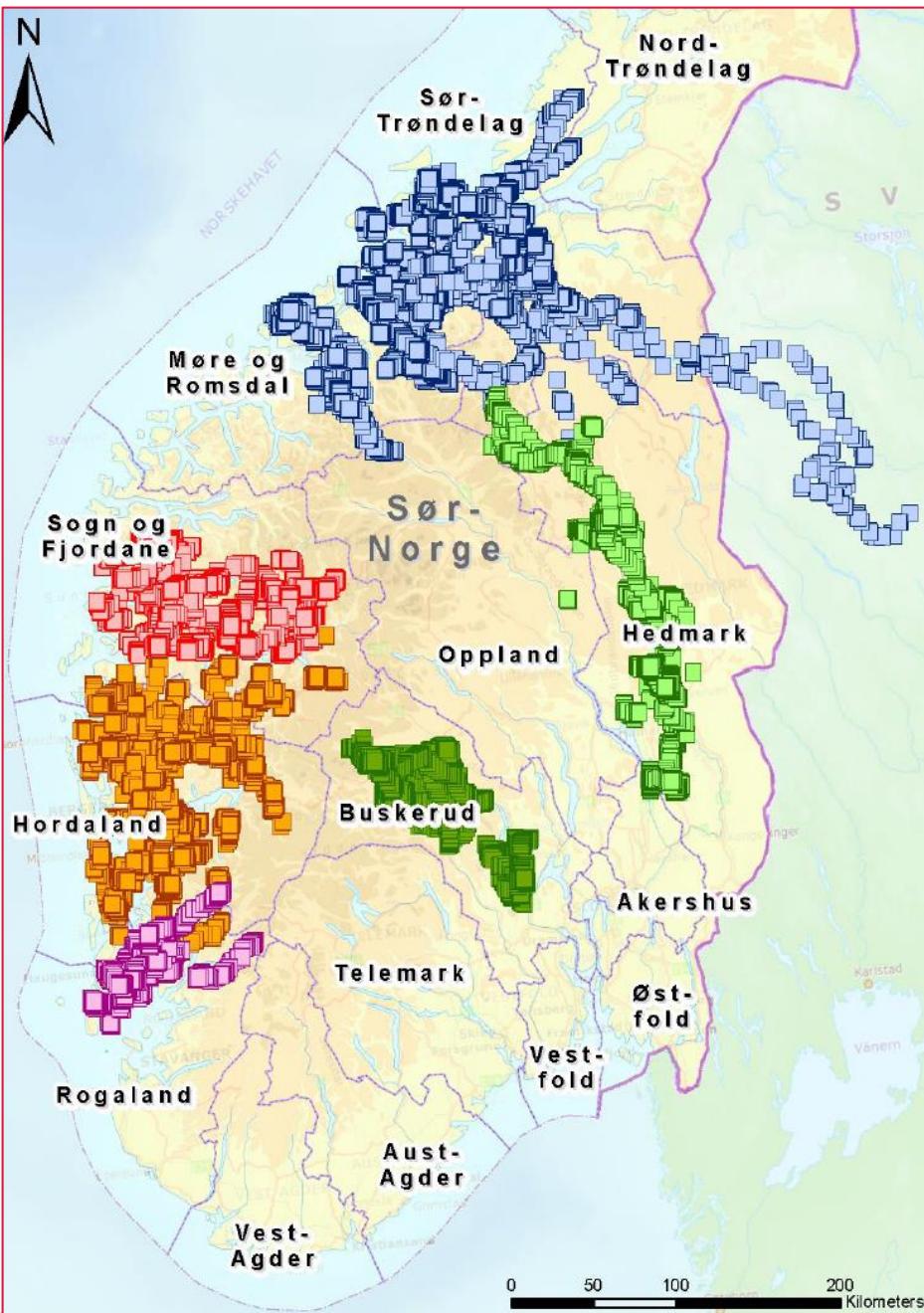
Trekk ruta 2009-2010

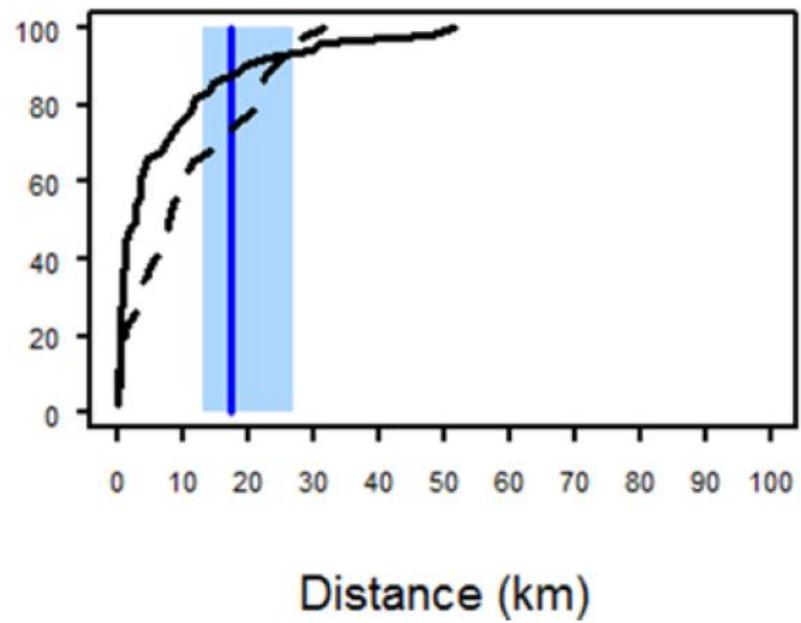
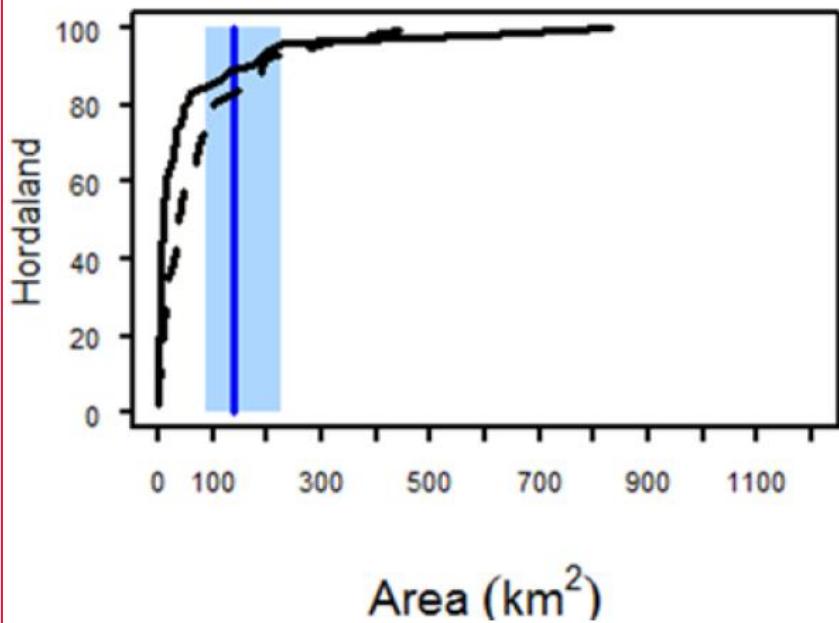

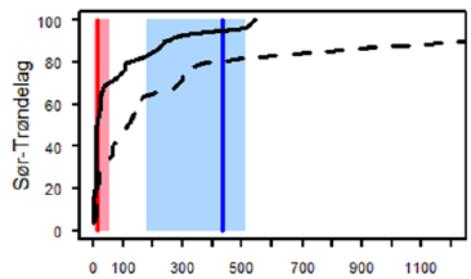

Optimale forvaltningsenheter

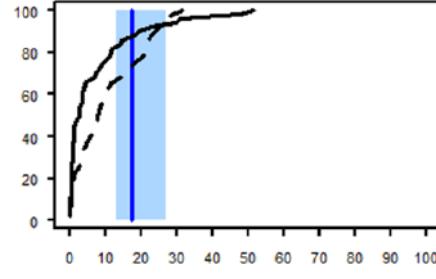
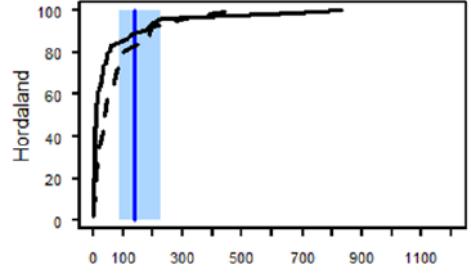
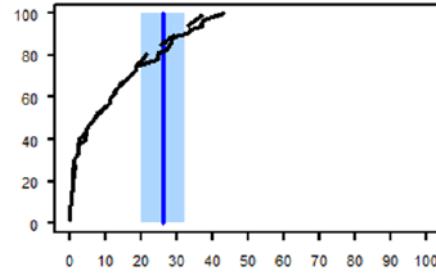
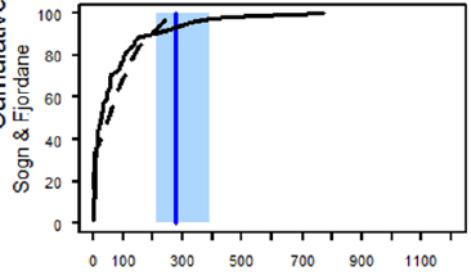
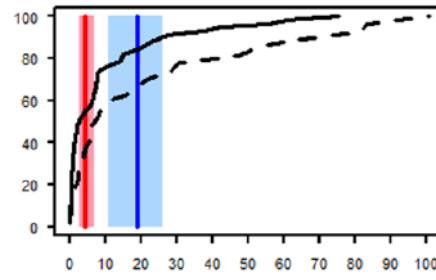
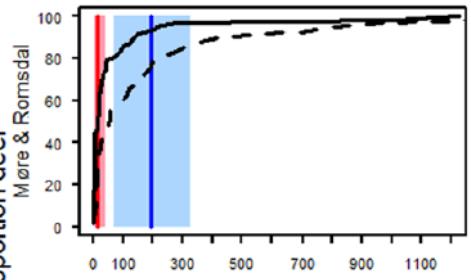
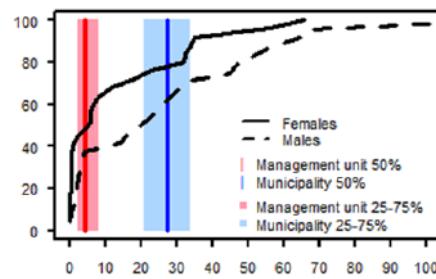

A) Space use

B) Migration

Hjortens områdebruk om hausten (forts.)

Trekkmånaden september:

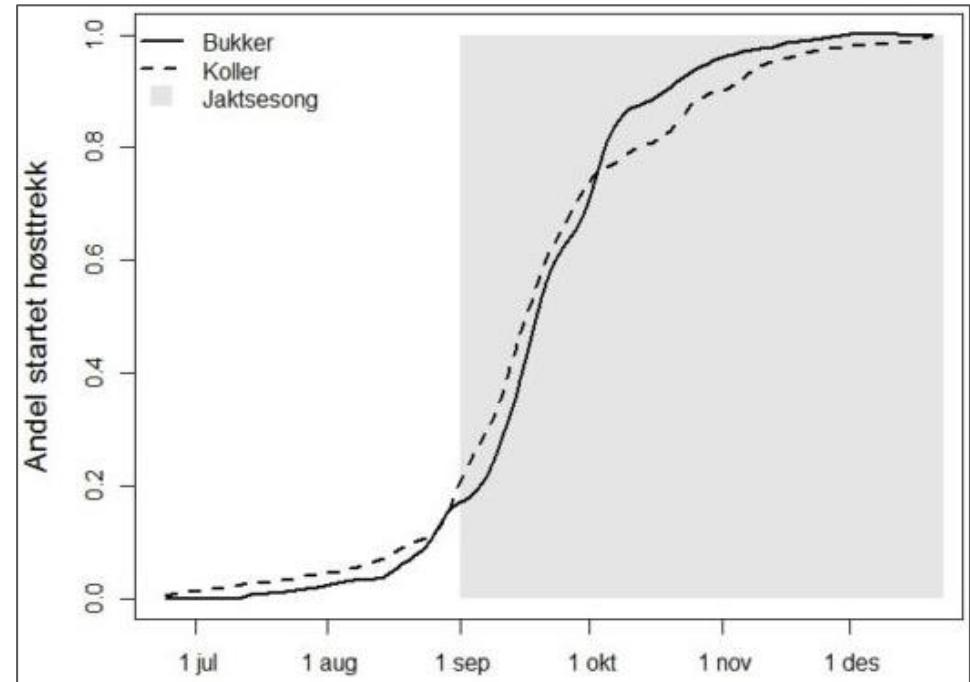
- Trekkjande koller og bukkar har store leveområde med snitt på ca 50 km².

Juli-august og november-desember:

- Koller og bukkar av både stasjonære og trekkande dyr har omtrent like store leveområder, mellom 3 og 10 km².

Oktober (brunsten):

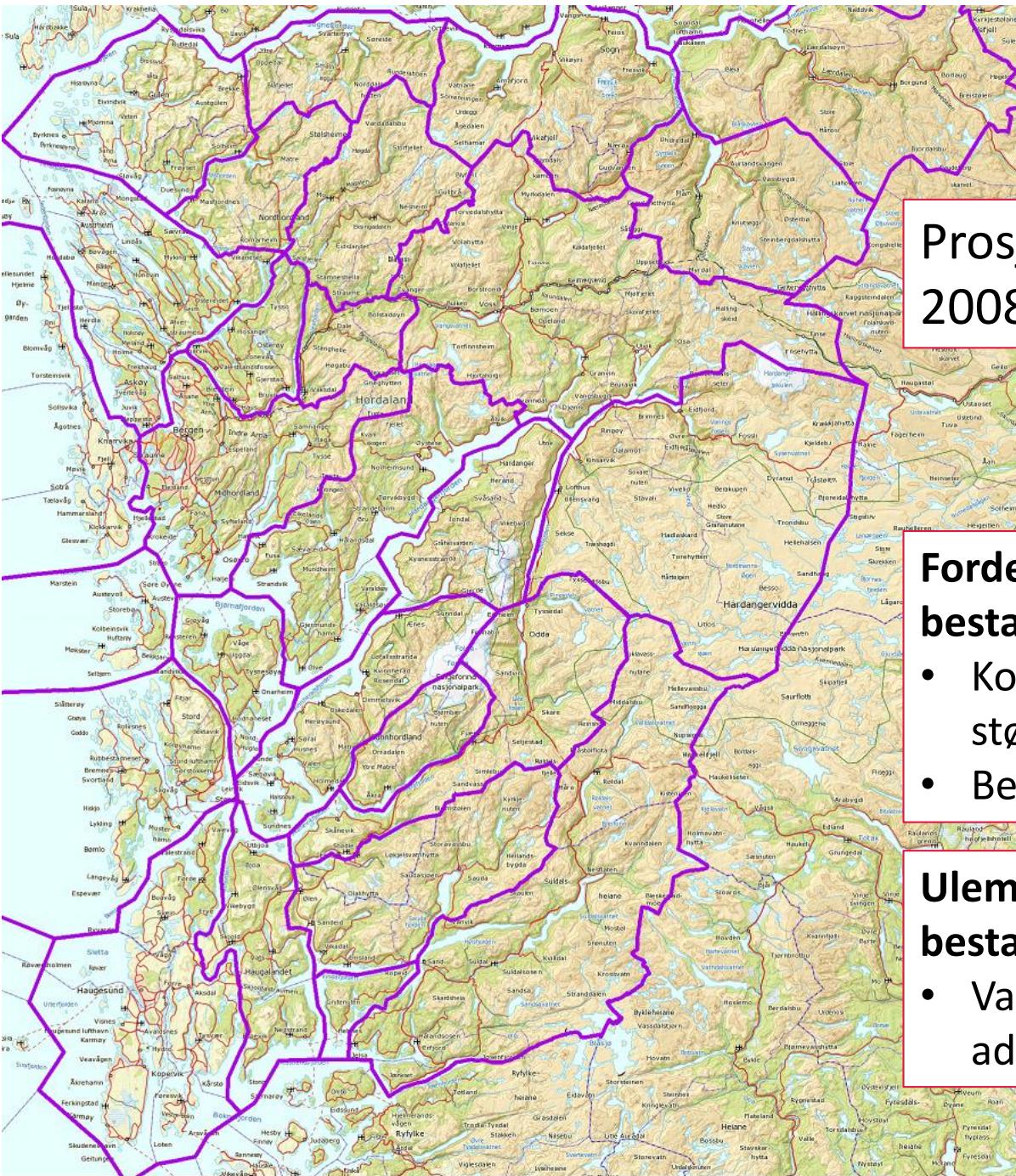
- Bukkane brukar større områder enn kollene

Optimal valdstørrelse

- **Forvaltning på bestandsnivå?** Hva betyr det? Det finnes per i dag ingen klare kriterier for å si hvor stor andel av hjorten man må ha innenfor et område for å kunne kalte det en forvaltning på bestandsnivå.
- Et gjennomsnittlig vald har i dag potensiale til å fange opp om lag 50-60 % av kollene og 30 % av bukkene, men er avhengig av form og beliggenhet av valdet.
- Hjortens arealbruk tilsier at et optimalt vald/bestandsplanområde bør være minst 100 km² i Hordaland avhengig av beliggenhet for å kunne fange opp hjortens årige arealbruk.
- Siden hjortens trekk går inn fra kysten og til høyreleviggende områder og at trekka ofte er retningsbestemt, så bør valda utstrekning også ligge i den aksen. Med andre ord, det er viktigere for grunneierne å samarbeide langs dyra trekkruter eks daler og naturlig topografisk tilhørende områder enn med nabodalen.

Prosjekt Hordahjort 2008-2013

<http://www.hjortmerk.no/>

Fordel med store bestandsplanområde:

- Koordinerte tiltak i større område
- Best for hjorten

Ulemper med store bestandsplanområde:

- Vanskeleg å administrere?

Prosjekt:

Bestandsplan 2016 - 2018

12.05.2016

Nordhordland Bestandsplanområde

«Forvaltning av hjortebestand 2013-2017»

Tilskotsmidlar frå Hordaland fylkeskommune:

2013	2014	2015	2016	2017
0	300 000*	280 000*	300 000*	200 000(*)

*) Kr 100 000 i øyremerka midlar frå Miljødirektoratet

Kommunar som ønskte å vere med: kr 25 000 per år

Resultat frå prosjektet:

- Har utarbeidd mange bestandsplanar etter intensjon i Hjorteviltforskrifta. (Bestandsplan-mal)
- Har etablert fleire bestandsplanområde
 - ...
- «Nordhordland bestandsplanområde» ...

Erfaring frå prosjektet (førrebels):

Vellukka der prosjektet er teke godt imot ...

Andre, alternative prosjekt:

- Sund, Fjell og Øygarden:
- ...

Villettak regionalt–lokalt

Prioritering/koordinering – Innleiing og diskusjon

Viltiltak regionalt–lokalt – koordinering

Prosjekt som alt har starta

- Hjortebeiting i plantefelt og ung produksjonsskog (NIBIO, 01.04.2016-31.12.2018).
 - > Det skal gjerast registreringar i unglantefelt av gran og furu, naturlege foryngingsfelt i furu, og i ung produksjonsskog for å finna omfang av beiteskade av hjort i ulike vekststadie i utvalde område f.o.m. Ryfylke t.o.m. Sør-Trøndelag.

Tilskot til viltformål

Tilskot til viltformål, Lokale vilttiltak mv. (Kap. 1425 post 71.3)

Titakstypar som kan få tilskot

- a) Tilrettelegging for og rekruttering til jakt.
- b) Informasjon om jakt og jaktmogleheter.
- c) Kartlegging av viltressursane og viltet sine leveområde og viltinteresser i kommunar og regionar.
- d) Innarbeiding av viltet sine leveområde og viltinteresser i kommunale planar etter plan- og bygningslova.
- e) Oppretting og drift av lokale samarbeidsråd.
- f) Deltaking i rettshavarane sitt driftsplanarbeid.

Underpost 71.1 (Hjortevilttiltak)

Underposten skal dekkje tiltak knytt til forvaltning av hjortevilt. Midlar blir nytta i hjorteviltforvaltninga til tiltaksretta undersøkingar, metodeutvikling, tilskot til praktiske tiltak, medverknad til å løyse oppgåver og stimulerings- og informasjonstiltak i regi av organisasjonar m.m.

Rapportering og bruk av Hjorteviltregisteret

Rapportering og bruk av Hjorteviltregisteret

§ 32 RAPPORTERING

For elg, hjort, rådyr og villrein skal valdansvarlig representant rapportere årlig fellingsresultat til kommunen ... Kommunen ... skal ... rapportere dette til Statistisk Sentralbyrå gjennom Hjorteviltregisteret.

...

Miljødirektoratet, fylkesmannen, fylkeskommunen, kommunen og villreinnemnda kan hver for seg eller i fellesskap pålegge jegerne og/eller jaktrettshaverne å rapportere opplysninger om viltbestanden i sitt jaktfelt eller vald ved å registrere sett elg eller sett hjort, samle inn kjever, kjønnsorganer og lignende til analyse og bruk i forvaltningen.

Kommentarar til § 32 (i rettleiar M-478)

Sett elg og sett hjort

Innsamling og systematisering av jegernes observasjoner under jakta gjennom sett elg- og sett hjort-registreringer, er et av de viktigste bidragene til en kunnskapsbasert forvaltning av elg og hjort. Lokale myndigheter, jaktrettshaverne og andre har stor nytte av dette materialet, som ivaretas i Hjorteviltregisteret. Kommunen eller annen forvaltningsmyndighet kan pålegge jegerne å registrere sett elg og sett hjort. Disse registreringene skal gjøres på jaktfeltnivå.

Elektronisk rapportering

Jaktlagenes rapportering av sett elg, sett hjort og slaktevekter bør skje elektronisk via Sett og skutt, www.settogssett.no.

Justering ved fellesjaktavtaler

For områder med fellesjaktavtaler er regelen at felte dyr skal rapporteres fra det valdet som fikk tildelt dyret selv om det er skutt i et annet vald.

Vekt, kjever og andre data

For å gjennomføre en mer presis forvaltning av hjortevilt, er det behov for å vite mer om bestandens størrelse og sammensetning enn det fellingsresultatet viser. Jegere kan oppfordres til, eller pålegges, å rapportere andre opplysninger, ...

Rapportering og bruk av Hjorteviltregisteret

§ 33. Bruk av Hjorteviltregisteret

Kommunen skal benytte Hjorteviltregisteret som verktøy for å tildele fellingstillatelser, rapportere fellingsresultat og holde oversikt over vald og tellende areal.

Kommunen skal registrere sett elg- og sett hjort-rapporter i Hjorteviltregisteret.

Kommunen skal sørge for at andre innsamlede opplysninger om hjortevilt registreres i Hjorteviltregisteret.

§ 34. Mislighold av rapporteringsplikt

Kommunen kan nekte eller trekke tilbake godkjenning av kvotefri jakt på rådyr, eller bestandsplan for elg eller hjort ved manglende rapportering av fellingsresultat **eller andre pålagte innsamlede opplysninger**.

Kommentarar til §§ 33 og 34 (i rettleiar M-478)

Bruk av Hjorteviltregisteret sikrer en enhetlig og felles lagring av data, samt at SSB lett kan hente ut data til statistikkproduksjon. Kravet om obligatorisk bruk skal sikre ivaretagelse av data over tid, og gi et best mulig datagrunnlag for forvaltningen på alle nivå.

Hjorteviltregisteret er tilrettelagt for registrering av ulike typer data som er relevante for bestandsforvaltningen. Eksempler på dette er fellingsstatistikk, observasjonsdata, slaktevekter, påkjørt hjortevilt og funn av syke dyr. Dataene kan blant annet benyttes til å evaluere vedtatte mål og tilpasse videre forvaltning.

Håndtering av feilskutt dyr

Felling av annet dyr enn det fellingsstillatelsen tilsier, det vil si annet kjønn, annen alder eller for mange dyr, anses som ulovlig felt vilt, også når det er snakk om hendelige uhell. ...

Radøy, vald og jaktfelt, frå Hjorteviltregisteret, august 2017

Jaktfelt: Tal jegerdagar innmark + utmark

	Valdnavn	Jaktfeltnavn	Hjort	2013	2014	2015	2016
1	Gjerde	1 Gjerde/stølen	1 455	24	21	19	-
2	Marøy	2	2 443			1	
3	Radøy Nord	3	8 400	-	64	41	42
4	Storheim/Tjore grunneigarlag	4	2 100	-	-	16	23
5	Pletten	5	3 000	-	-	87	18
6	Skjelvik/Valdersnes	6	1 700	4	45	73	17
7	Grindheim	7	2 300	-	14	124	4
8	Kvalheim	8	1 117	70	5	3	-
9	Ystebø	9	2 500	-	-	-	-
10	Radøy Midtre	10 Myking/Sætre	9 756	-	41	20	21
		11 Haugland, Helland, Lilletveit		-	20	12	20
11	Manger grunneigarlag	12 Øvre Manger	17 762	29	-	-	25
		13 Marås/Haugstad		73	3	-	11
		14 Hellandsneset		11	-	-	38
		15 Ukjend		47	-	-	37
12	Haukeland/vetås	16 Haukeland/ vetås	2 840	-	-	19	13
13	Nordangervågen	17 Straume	13 176	89	-	42	30
		18 Soltveit		83	72	59	9
		19 Nordanger		25	-	-	-
		20 Mjøs		-	35	-	-
14	Bø	21 Bø	1 600	-	-	-	-
15	Sæbø, Kvamme	22 Sæbø, Kvamme	3 810	7	-	17	34
16	Toska	23 Toska	3 098	-	-	-	-
17	Vestvaldet	24 Innhellala/uthella	6 425	90	20	-	-
		25 Vågenes		128	55	-	26
18	Bogno	26 Bogno	566	2	-	-	-
19	Søre Radøy og Askeland	27 Askeland jaktfelt	11 705	82	23	18	39
		28 Søre Radøy Grunneigarlag		-	17	223	201
			95 753	764	441	774	608

Jf. Tysnes
2008-2016

Oppsummering

Oppsummering

1. Kommunar må vedta mål for bestandsutviklinga.
2. Begynn med reell bestandsforvaltning. Behov for tett årleg oppfølging av bestandsplan frå kommunen si side.
 - Ta ut «dei rette dyra» - Spar på store produksjonsdyr av begge kjønn.
3. Få inn tilstrekkeleg med gode data i Hjorteviltregisteret!!
 - Alle jegerar registrerer sett hjort, **alle** jaktfelt leverer sett hjort skjema.
 - Registrere vegde slaktevekter på «alle» felte hjortar og aldersbestemming basert på tannutvikling eller betre.

...

